

Recapitulare

• Autorul: Ecclesiastul

Autorul este Solomon, fiul lui David. Cu toate acestea el se prezintă pe sine ca Ecclesiastul, adică Învățătorul, Propovăduitorul, Predicatorul, sau mai marele adunării. De ce face acest lucru? Solomon scrie această carte la sfârșitul vieții. El a avut o mare cădere spirituală în viața sa. De aceea noi asociem imaginea lui Solomon bătrân cu eșecul spiritual, și astfel el, Solomon, ne-ar oferi mai puțină credibilitate. Deși este vorba tot despre Solomon, faptul că este folosit un alt termen este semnificativ. Dacă imaginea unui Solomon bătrân ne trimite cu gândul la un înfrânt, termenul Ecclesiastul ne trimite cu gândul la o autoritate vrednică de crezut. Autorul nu se prezintă ca Solomon cel înfrânt, ci ca Ecclesiastul, ca cel care este plin de înțelepciune și are autoritate în ceea ce spune. Cartea nu este scrisă de un simplu om, ci de Ecclesiastul. Nu pur și simplu niște meditații despre viața ale unui muritor, ci sunt cuvintele Ecclesiastului. Autorul își asumă de la început rolul de Învățător. El nu vrea să se tragă de șireturi cu tine, ci să te învețe. Nu este o abordare de la egal la egal. El este Ecclesiastul, iar tu faci parte din adunare. El se află la catedră, iar tu în bancă. Cu alte cuvinte, când citești cartea, adu-ți mereu aminte cine a scris-o.

Ecclesiastul nu își asumă rolul de Învățător cu autoritate în mod gratuit. El își prezintă CV-ul, CV care este completat și de alte pasaje ale Scripturii. Și ce descoperi în acest CV este impresionant. El ne surclasează pe toți, și ne este ușor să ne ducem smeriți în bancă, și să îl recunoaștem ca pe Ecclesiastul cel vrednic să fie ascultat. Aș rezuma elementele, domeniile în care el ne depășește cu mult în următoarele cuvinte: darul înțelepciunii, punerea în negoț a darului, oportunitate specială, experiență impresionantă, inspirația divină. De ce Ecclesiastul este mai credibil decât noi când își dă cu părerea despre viață?

În primul rând pentru că el a început această cursă a înțelegerii vieții cu câteva mii de km înaintea noastră. El, ne spune Scriptura, a fost cel mai înțelept om care a trăit vreodată pe acest pământ. Domnul i-a dat o minte strălucită, genială, unică. Și nu este vorba doar de o inteligență și memorie ieșită din comun, dar și de o capacitate unică de a analiza viața și de a pătrunde în esența fenomenelor. Deci ne vorbește cel mai înțelept om care a trăit vreodată. Te poți așeza alături de el? Dar nu doar că a primit de la Domnul acest dar al înțelepciunii, dar l-a și pus în negoț cu mare perseverență. Solomon nu a fost leneș, ci purtat de o pasiune arzătoare să înțeleagă lumea și viața. El și-a pus inima să adâncească tot ce se face sub ceruri. Câți oameni își propun acest lucru, și analizează cu atenție sporită propriile experiențe și experiențele altora? Pentru cei mai mulți, viața pur și simplu trece, iar noi suntem împovărați de griji sau obsedați de plăceri. Pentru

Solomon preocuparea de a înțelege viața a fost una esențială, fundamentală. Chiar propriile plăceri le-a subordonat acestui scop. Cât îți aloci pur și simplu doar pentru a analiza viața? Te poți așeza alături de Solomon? Pentru a-și mări capacitatea de analiză Solomon a citit mult și a acumulat multe cunoștințe. Nu s-a rezumat doar la un singur domeniu. A fost un generalist, o enciclopedie ambulată: religie, psihologie, sociologie, drept, botanică, istorie, filozofie, economie, construcții, administrație...toate aceste domenii le avea la degetul mic. Te poți așeza alături de el? Dar nu doar că a avut un dar special pe care l-a pus în negoț cu mare pasiune și perseverență, dar a avut și o mare oportunitate: a fost împărat din tinerețe, și a domnit 40 de ani peste Israel, ani care au fost de pace, nefiind nevoit să poarte nici măcar un război. A avut atât timp cât și acces la cele mai importante biblioteci ale lumii respective. Nu avea grija zilei de mâine. Era liber să studieze și să mediteze cât dorea. Dar funcția de împărat nu i-a oferit doar un minunat acces la educație, ci și un acces la experiențe atât de diverse. El nu s-a bazat doar pe ce a citit ci și pe ce a trăit. Poziția de împărat te pune în contact cu o diversitate de oameni, de informații și de probleme. Îți oferă o imagine de sus a unui imperiu și nu doar perspectiva îngustă a unui simplu angajat la un serviciu. Solomon nu doar că a avut cu ce analiza (înțelepciune), dar și a avut ce analiza (din poziția de împărat). Te poți așeza alături de Ecclesiastul? Cum spuneam, el nu a fost doar un șoarece de bibliotecă, ci și o persoană căreia i-a plăcut să experimenteze tot ce se poate experimenta sub soare. Compară-te cu Solomon și cu experiențele și realizările lui. Ce a realizat el în 40 de ani nu vor realiza 1000 dintre noi în 10.000 de ani? Experiențele la care a avut el acces vor rămâne pentru cei mai mulți dintre noi doar vise sau lucruri imaginare toată viață? El și-a dăruit sieși tot ce i-a pofțit inima și a experimentat tot ce și-a dorit să experimenteze! A gustat din plin din toate domeniile vieții. Iar căderea sa spirituală, în mod paradoxal, face ca experiența sa să fie și mai bogată și mai credibilă. El nu și-a limitat experiențele din pricina moralității. El a renunțat la moralitate și și-a dat frâu liber dorințelor. El a gustat din plin deopotrivă și din viața trăită în ascultare de Domnul și din viață trăită în idolatrie și în păcat. A experimentat toate extremele. Privește la experiențele tale de viață! Te poți așeza alături de Ecclesiastul? Și nu în ultimul rând privește la perii săi albi, la anii cei mulți. Nu îți vorbește un începător al vieții, ci cineva care a ajuns la final, care a experimentat tot ce se poate experimenta, inclusiv bătrânețea, anii grei și slăbiciunea de patul morții.

Solomon a analizat viața cu o capacitate unică, cu o pasiune unică, dintr-o poziție privilegiată și cu un acces cu totul special la experiențe unice, și ne vorbește acum la sfârșitul vieții sale! Și la toate acestea adăugăm și inspirația divină, faptul că atunci când a scris această carte, Cel care i-a dăruit darul înțelepciunii, l-a insuflat cu lumină de sus. Te poți deci așeza alături de Ecclesiastul să îți dai cu părerea despre viață de la egal la egal, să îl privești de sus, sau să privești cu dispreț la concluziile sale? În nebunia noastră am fi în stare, dar și mândria își are limitele ei. Poziția atât de înaltă a lui Solomon ne constrânge, în ciuda mândriei noastre, să trecem în bancă și să ascultăm cu atenție. Mândria este dușmanul nostru de moarte în procesul înțelegerii vieții. Totuși, când

diferența este atât de mare, atât de vizibilă, chiar omul mândru poate recunoaște măcar pe moment: aici te pricepi mai mult decât mine!

• Auditoriul/ cititorii

În mod cert cartea este relevantă și de folos pentru oricine, însă ea pare să fie adresată în special tinerilor, celor care sunt în prima parte a vieții. Acest fapt este susținut de anumite pasaje de la sfârșitul cărții (vezi 11:9-12:1 și 12:12). Și pare logic ca această carte să se adreseze în special tinerilor. Solomon le vorbește mult despre viață și cum trebuie ea trăită. El vrea să îi ajute pe cititori să nu o risipească așa cum a făcut el. Pentru ca acest lucru să fie posibil este logic ca cititorii să mai aibă ceva de trăit sau să fie mai la început de drum. Apare întrebarea dacă auditoriul este format din oameni credincioși sau necredincioși? Ar putea fi și credincioși și necredincioși. Observăm că el vorbește de la începutul cărții deschis, clar și natural despre Dumnezeu. El nu își propune să demonstreze existența lui Dumnezeu și nici continuitatea vieții după moarte. El pur și simplu le afirmă. Acest fapt ne sugerează două posibilități: fie aceste credințe erau deja acceptate de cititori, fie nu erau acceptate, și în acest caz el le afirmă în anumite contexte bine alese tocmai pentru a-i provoca pe ei să caute mai departe și să se convingă singuri. Dar dincolo de faptul dacă cititorii erau credincioși sau religioși, sau necredincioși, dacă aceștia erau tineri, aveau cu siguranță ceva în comun: o atracție intensă față de vizibil, o dorință puternică de a realiza ceva în această lume și viață, și o mai mică preocupare față de cele nevăzute și veșnice. Fiind la început de drum, erau vrăjiți de viața care le stătea înaintea. Aveau vise și planuri și doreau și sperau să și le împlinească și să devină fericiți. Lumea de dincolo era mai mult o idee îndepărtată, un basm, ceva vag și mai puțin interesant. Viața de acum și aici și ce se vede conta! Astfel se explică de ce Ecleziastul vorbește atât de mult despre viața aceasta și pornește de la ce este vizibil pentru a te călăuzi spre ce este nevăzut. El nu insistă prea mult asupra *celor sfinte și veșnice*. El vorbește în schimb foarte mult despre această viață. Acesta este domeniul comun de interes cu tinerii la început de drum. Ei nu prea sunt interesați de basmele religioase ale unui om bătrân. Dar sunt fascinați de această viață. Bun! Le spune Ecleziastul, să vă vorbesc atunci despre această viață. Este un drum diferit față de alte cărți ale Scripturii. În Exod Dumnezeu îi vorbește lui Moise, acesta coboară de pe munte și rostește poporului cele 10 porunci: așa trebuie să vă trăiți viața, pentru că Dumnezeu așa a spus și așa ne-a descoperit! Ecleziastul nu coboară de pe munte, ci este jos la poale și vorbește despre ce este acolo jos pentru a-i provoca prin aceasta pe tineri să urce singuri pe munte. Concluzia sa este identică cu cea a lui Moise: teme-te de Domnul și păzește poruncile Lui! Dar modul în care ajunge la această concluzie este foarte diferit.

• Un stil aparte: discursul filosofic

Cartea Ecleziastul este o carte mai dificilă și aceasta și din pricina unei abordări într-un fel unice în Scriptură. Atât conținutul (ce spune) cât și forma (cum spune) sunt aparte. Cartea nu este o narațiune, nu este o profeție, nu este un set de legi, nu este

poezie, nu este o epistolă, și nici un set de proverbe, ci pare a fi mai degrabă un fel de discurs filosofic. Este mai ușor să subliniem ce nu este această carte. Ea nu este o epistolă paulină. Cu alte cuvinte, nu ne putem aștepta să descoperim acea înlănțuire logică și vizibil coerentă a tuturor versetelor ca în epistola către Romani de exemplu. Dacă cineva caută acest tip de coerență în Ecleziastul va fi frustrat pentru că nu îl va găsi. Aceasta nu înseamnă însă că această carte este asemenea celei de-a doua părți a cărții Proverbe, adică pur și simplu un set de meditații adunate și puse oarecum la întâmplare unele lângă altele. Ecleziastul are, după cum vom vedea, un discurs coerent în această carte. El abordează anumite teme legate de viață și le așează într-o ordine bine calculată. Dar atunci când abordează o temă el o prezintă prin imagini și idei care gravitează în jurul temei și care se completează unele pe altele, dar care nu decurg neapărat unele din altele așa cum se întâmplă în epistolele pauline. Deci el are un set de observații, meditații și întrebări despre viață, pe care le grupează pe anumite teme – teme pe care le vom prezenta puțin mai târziu.

Cartea fiind mai degrabă un discurs filosofic, ea analizează, face observații pertinente, ridică probleme și întrebări, dar nu se grăbește foarte mult în a oferi răspunsuri. Cititorul poate deveni de două ori frustrat atunci când studiază cartea. Mai întâi nu găsește foarte ușor o coerență și legătură clară între versete și imaginile ecleziastului, iar apoi nu înțelege de ce ecleziastul abordează anumite teme dar nu insistă asupra răspunsului bun și corect. De ce nu ne spune clar și concis că de fapt viața, dacă o trăiești pentru Domnul merită trăită, căci cu Domnul totul are sens, și nimic nu este deșertăciune, că dacă faci totul ca pentru Domnul poți înveșnici toate clipele din viața ta, că omul are de fapt o sete pe care doar Domnul i-o poate împlini? Da, de ce tot ocolește ecleziastul aceste răspunsuri. Pentru că el a ales o anumită metodă și o anumită abordare și vrea să se țină de ea. Cartea nu este o profeție, o epistolă paulină, și nici măcar o predică. Ea este un discurs de natură filosofică despre lume și viață. El nu se grăbește cu răspunsul și nici nu insistă asupra lui. El ridică probleme, pune întrebări, demolează mituri, te provoacă și stârnește căutări adânci. Nu căuta în carte ce autorul nu și-a propus să scrie, ci mai degrabă întreabă-te de ce a ales el această metodă. În mod cert Ecleziastul își propune să vorbească mai mult despre *viața de acum* decât despre veșnicia viitoare. El și-a pus inima să înțeleagă rostul vieții și cum trebuie ea trăită. De aceea, în această carte ni se vorbește atât de mult despre viață, întrebările și provocările ei. Este adevărat că ecleziastul vorbește într-un anumit mod despre viață, mod care să te călăuzească spre Dumnezeu și perspectiva veșniciei.

• Un discurs coerent: 10 teze (teme) filosofice

Menționăm mai sus faptul că discursul său este coerent. Meditațiile și observațiile sale gravitează în jurul a 10 teme, teme legate de viață și deșertăciune. Aceste teme sunt mai greu de identificat. Este nevoie de o lectură îndelungă și foarte atentă a pasajelor, pentru a identifica aceste teme. La o primă citire, cartea Ecleziastul pare un șir nesfârșit

de meditații asupra vieții care nu prea au legătură unele cu altele. La o citire mai atentă descoperim 10 teme care adună meditațiile și observațiile ecleziastului:

- 1) 1:1-11 – Deșertăciunea și argumentul efemerității
- 2) 1:12-2:26 – Deșertăciunea și argumentul experienței Ecleziastului
- 3) 3:1-15 – Toate își au vremea lor pe câmpia deșertăciunii...
- 4) 3:16-4:4 – Deșertăciunea și nedreptatea
- 5) 4:5-5:7 – Relațiile și deșertăciunea
- 6) 5:8-6:12 – Bogățiile și deșertăciunea
- 7) 7:1-8:7 – Umblă în neprihănire și înțelepciune!
- 8) 8:8-9:10 – Cel mai mare rău din deșertăciune: toți au aceeași soartă!
- 9) 9:11-10:20 – Înțelepciune versus nebunie
- 10) 11:1-12:14 – Bucură-te de viață și teme-te de Dumnezeu!

Identificarea acestor teme ne ajută să ne orientăm mai ușor prin carte. Următoarea întrebare este: de ce așează el aceste teme tocmai în această ordine. Vom încerca să răspundem la această întrebare puțin mai târziu. Până atunci vom mai face câțiva pași în deslușirea misterului acestei cărți.

• **Cheia înțelegerii cărții: cele două lentile/perspective**

Pentru mulți credincioși cartea este grea deoarece autorul pare să se contrazică. Sunt multe pasaje care sugerează faptul că nu mai este nimic după moarte, și că totul se reduce la această viață, și în același timp sunt și pasaje care ne vorbesc despre Dumnezeu, viața de dincolo de mormânt și judecata viitoare. Ecleziastul însă privește aceeași realitate (viața) prin două lentile diferite: lentila vizibilului și lentila veșniciei. Prima lentilă, prima perspectivă este una firească, reduționistă, comună majorității oamenilor. Viața este privită și înțeleasă doar din perspectiva a ceea ce se vede, doar între naștere și mormânt, ca și cum ce este sub soare ar fi singura realitate. A doua lentilă lărgiște perspectiva. Ea ne amintește de Cel ce a dăruit viața, de Cel care, deși este nevăzut, se implică în viața oamenilor, și nu în cele din urmă va judeca pe toți oamenii. De ce folosește autorul ambele lentile? El știe că majoritatea oamenilor folosesc prima lentilă, iar a doua este adesea ignorată, disprețuită sau privită cu scepticism. Atunci Ecleziastul intră în jocul oamenilor și spune: ok, să privim viața prin lentila voastră și să încercăm să îi înțelegem rostul! Concluzia sa este foarte clară: privită prin intermediul primei lentile, viața nu are sens și tot ce face omul sub soare este deșertăciune! Astfel, cartea include o demonstrație consistentă a faptului că viața omului, privită doar din perspectiva reduționistă sub soare, este o mare deșertăciune! Concluzia este pesimistă, tragică. Însă el știe că această concluzie nu doar că este adevărată, dar este absolut necesară! Necesară pentru ce?

Pentru ca omul să fie deschis și spre a doua lentilă, pentru ca acesta să exploreze sincer și a doua perspectivă!

Vizibilul exercită o presiune imensă asupra omului. De aceea, a doua lentilă cea care ne vorbește de nevăzut, de veșnicie, și mai ales de un Dumnezeu moral care ne va judeca, pare nu doar un basm, dar atât de neatractivă. Când viața are oferte atât de minunate, de ce m-aș gândi eu la un Dumnezeu moral care mă va judeca cu privire la tot ce este ascuns? Deci nu doar că vizibilul este mai aproape de inima mea decât nevăzutul, dar vizibilul îmi face nenumărate oferte, pe când nevăzutul îmi vorbește de judecată. Pentru cine este atractivă ideea că va fi judecat pentru tot ce a făcut? Ecleziastul știe că tendința firească a oamenilor este să îmbrățișeze prima lentilă și să se teamă de a doua. De aceea, el demonstrează falimentul și tragedia adusă de prima lentilă. Dacă reduci viața doar la ce se vede, ea devine o cumplită deșertăciune și deziluzie. În schimb, a doua lentilă, în pofida faptului că ne vorbește și despre judecată, este singura care mai aduce speranță, lumină și sens! Și deodată, prima lentilă devine mai puțin atractivă, iar a doua merită să fie luată în calcul! Ecleziastul știe că în general omul are nevoie să fie convins de deșertăciunea unei vieți fără Dumnezeu, redusă doar la aici și acum, pentru a se putea aventura cu inima deschisă în căutarea Creatorului! Și atunci în cea mai mare parte a cărții el vrea să demonstreze falimentul primei lentile. De aceea nu trebuie să ne surprindă faptul că ecleziastul ne vorbește mai mult despre deșertăciunea vieții decât despre tema veșniciei.

Trebuie să menționăm că a doua lentilă nu este folosită doar la finalul cărții. A doua lentilă este introdusă de fapt de la început, din superbul pasaj: toate își au vremea lor! (3:1-15). El introduce deci a doua perspectivă de la început, revine apoi discret de câteva ori asupra ei pe parcursul cărții, pentru a o înălța din nou la finalul cărții. Deci el nu împarte cartea în două: cap.1-10 (cum se vede viața prin intermediul unei lentile reduționiste) și cap.11-12 (cum se vede aceeași viață printr-o altă lentilă). Nu, ci Ecleziastul glisează pe parcursul cărții între cele două lentile. El nu vrea ca prima parte a cărții să fie un întuneric total. El introduce mereu lumini care ne aduc speranță. El însă nu dezvoltă foarte mult, ci parcă ne momește spre sfârșitul cărții, sfârșit, care nici el nu dezvoltă cât ne-am fi așteptat perspectiva veșnică asupra vieții, ci care la rândul lui ne provoacă să o explorăm de unii singuri.

Acesta este un alt motiv pentru care cartea este dificilă. Faptul că el schimbă intermitent lentilele de-a lungul cărții. Astfel, atunci când nu te aștepti el aduce lumină și speranță. Un bun exemplu, este în cap.8, unul din cele mai întunecate capitole ale cărții. El îți vorbește că cel mai mare rău sub soare este că cel neprihănit are aceeași soartă cu cel nelegiuit. Și în acest context el adaugă, dar fără să dezvolte bineînțeles:

- *"Totuși, măcar că păcătosul face de o sută de ori răul și stăruiește multă vreme în el, eu știu că fericirea este pentru cei ce se tem de Dumnezeu și au frică de El. (8:12)"*

Astfel de luminițe sunt prezente pe tot cuprinsul cărții. Ele nu răspund la toate întrebările cititorului, ci nasc mai multe întrebări și îl momesc spre lumină. În contextul întinericului adus de deșertăciune perspectiva Creatorului nu mai pare așa de neatractivă. Deci, în concluzie reținem următoarele idei care creionează cheia interpretării cărții:

- Autorul își propune să analizeze viața și ce este bine pentru om să facă în această viață.

- Pentru aceasta folosește două lentile distincte: lentila îngustă, sub soare, care reduce realitatea la ce se vede și lentila veșniciei care conectează realitatea cu perspectiva Creatorului celui nevăzut.

- Proporția cu care folosește cele două lentile este diferită: el folosește mai mult prima lentilă decât a doua.

- El folosește prima lentilă cu scopul de a-i demonstra omului deșertăciunea unei vieți în afara lui Dumnezeu și a planurilor Sale eterne. Dacă omul și realizările lui sunt așezate în centru, viața devine o tragedie.

- El folosește a doua lentilă mai puțin, și o folosește cu scopul de a-l ademini pe cititor spre Lumină. El nu vrea să îi vorbească foarte mult despre a doua perspectivă asupra vieții, ci vrea să îl facă să o pună în calcul și să îl provoace să o caute sincer.

- Cele două lentile sunt folosite intermitent, cu alte cuvinte, pe parcursul cărții el glisează mereu între cele două perspective. De aici și paradoxurile și aparentele contradicții din carte.

• **Afirmație versus demonstrație**

Atunci când studiem cartea trebuie să fim atenți la ce își propune și ce nu își propune autorul. Observăm în discursul său că el folosește deopotrivă afirmații și demonstrații. Cu alte cuvinte, sunt lucruri pe care și le propune să le demonstreze, și sunt lucruri pe care și le propune doar să le afirme. Lucrurile pe care el și le propune să le demonstreze sunt adevăruri legate de această viață, și anume:

- Viața de sub soare este o mare deșertăciune
- Există mai mulți de *mai bine* în această viață
- Omul nu poate pătrunde rostul lucrurilor/ vieții de sub soare

Aceste trei adevăruri fundamentale pe care el le rostește despre viață nu doar că le dezvoltă dar le și demonstrează. Și el aduce de obicei argumente concrete, palpabile, din experiența sa sau a altora. El apelează în demonstrația sa la lucrurile vizibile, verificabile din această viață. Viața însăși și experiențele ei reprezintă magazia din care el își selectează argumentele. El se adresează tinerilor care valorizează această viață. Era firesc și înțelept ca zona de argumentare să fie plasată tocmai în această viață.

Însă în ce privește lucrurile *de dincolo*, despre care vorbește și mai puțin de altfel, el preferă de regulă doar să le afirme. Uneori mai sunt incluse elemente demonstrative. Acestea nu sunt afirmate explicit, ci mai degrabă pot fi deduse. De exemplu, existența mai multor mai bine sub soare ne indică că nu este haos, că există o lucrare a unui Creator moral care controlează deșertăciunea. Oricum, este evident că el nu își propune să demonstreze autenticitatea celei de-a doua perspective asupra vieții. El demonstrează superioritatea ei față de prima, dar nu prea își alocă timp pentru a demonstra că este și adevărată. Oare de ce? Ar putea fi mai multe explicații. Este posibil ca auditoriul să fie format din tineri religioși care nu negau cea de-a doua perspectivă, dar care nu prea erau atrași de ea. Și atunci Ecleziastul le arată falimentul primei, tocmai pentru ca singura alternativă să rămână cea de-a doua. Este posibil în același timp ca auditoriul să fie format și din sceptici. Pe aceștia el îi călăuzește să exploreze singuri autenticitatea celei de-a doua perspective. Poate Ecleziastul credea că Dumnezeu Își este Siesi dovadă și că El se revelează cu generozitate celui ce-L caută. Deci esența problemei nu este legată de dovedire, de capacitatea de argumentare, ci de sinceritatea și deschiderea omului de a-L căuta pe Domnul. Din alte pasaje din Scriptură, învățăm că obstacolul întoarcerii oamenilor la Domnul nu constă în lipsa dovezilor Luminii, ci în dragostea oamenilor de întuneric. Ecleziastul își propune să le arate oamenilor cât de întunecos este întunericul și să-i ajute astfel să devină deschiși spre Lumină. Poate el miza pe același adevăr explicat în Evanghelia lui Ioan: oamenii odată întorși spre Lumină, vor fi convinși de Lumina Însăși. Și acestea fiind spuse, cred că este timpul să aprofundăm conținutul cărții.

• Conținutul celor 10 teze/teme filosofice

Vom analiza conținutul celor 10 teme centrale ale cărții, și o posibilă înlănțuire logică dintre acestea.

1) *1:1-11 Deșertăciunea și argumentul efemerității (filosofic)*

De la început, Ecleziastul ne întâmpină cu concluzia sa cu privire la această viață: totul este deșertăciune. El are în vedere lucrarea omului pe acest pământ: tot ce face omul este deșertăciune. El nu doar își afirmă concluzia, dar o și argumentează: tot ce face omul este deșertăciune deoarece el nu are un folos real și durabil din truda sa sub soare. Argumentul fundamental care îi susține teza este cel al efemerității. Omul este efemer, deci ce rost are truda sa de sub soare? El este profund în argumentație și demolează și miturile conform căreia omul poate realiza ceva cu totul deosebit prin intermediul căreia să rămână în memoria generațiilor viitoare. El știe că în fața efemerității vieții, omul încearcă să se amăgească încercând să se immortalizeze istoriei prin realizările sale. Ecleziastul analizează însă fenomenele în profunzimea și esența lor. Pentru el nu este nimic nou sub soare și nici amintire cu privire la ce a fost. Omul schimbă doar decorul și particularizează niște experiențe pe care înaintașii lui le-au trăit demult. Omul nu poate spera experimentarea aceluia lucru nou și cu totul special, căci lui îi este sortit să experimentez ce înaintașii lui au experimentat de mult. Iar înaintașii lui nu au găsit nici fericirea, nici sensul vieții. Mitul că viața mea este specială, și voi trăi ceva special pe care cei dinaintea mea nici nu l-au visat este demolat fără milă de Ecleziast. El demolează și mitul că generațiile viitoare își vor aminti de noi. Oamenii nu își pot aminti ce nu au trăit și au cunoscut cu adevărat! Chiar dintre cei care au trăit lângă noi, cine ne-a cunoscut cu adevărat? Cine a cunoscut adâncimile trăirilor sufletului nostru? Dar cei care vor trăi în generația viitoare? Ei cu atât mai mult nu își vor aminti de noi. Vor pomeni numele nostru poate, își vor imagina cum am fost, își vor proiecta propriile dorințe și idealuri în noi, dar vor rămâne străini de noi. Concluzia sa este nemiloasă: omul este efemer, în viața sa trecătoare nu va avea acea experiență nouă, unică, și specială, și nici nu va putea să se înveșnicească immortalizându-se în memoria istoriei. Deci tot ce face omul în această viață este fără sens, este o mare deșertăciune.

2) *1:11-2:26 – Deșertăciunea și argumentul experienței (experiențial)*

Cum spuneam, Ecleziastul nu vrea doar ca să afirme deșertăciunea vieții de sub soare, dar vrea să o și demonstreze. Primul său argument a fost mai degrabă de natură filosofică, preponderent rațional. Al doilea, este mai degrabă experiențial, empiric. În argumentare, el nu face apel doar la rațiune pentru a analiza realitatea, ci și la

experiențele concrete din realitate. Rațiunea ne ajută să fim un observator mai degrabă extern, iar experiența mai degrabă intern. Viața este privită cumva și dinlăuntru și dinafară. El face apel la propria sa experiență, care nu este doar o experiență printre altele. El este conștient de CV-ul său, de oportunitățile din viața sa, de experiența sa unică. El a avut tot ce tinerii dinaintea lui tânjesc să obțină în această viață. Într-un fel sau altul visele tinerilor s-au împlinit deja în viața lui. Tinerii nu par prea interesați de o perspectivă eternă asupra vieții, de vreme ce viața de sub soare pare în ea însăși așa de atractivă și de promițătoare. Ei au o mulțime de vise pentru acum și aici, și dacă se vor împlini, ei vor fi fericiți, și asta e tot ce contează. Eccleziastul însă le spune că lucrurile nu stau chiar așa. El le va spune mai târziu că nu toate visele noastre se vor împlini pe acest pământ, că viața nu fost concepută ca un loc pentru împlinirea idealurilor noastre, și că nenorocirea paște pe om, și că multe din visele noastre ni se vor risipi în propriile palme. Ci el le spune acum, că chiar dacă toate visele lor s-ar împlini, viața ar fi tot goală și lipsită de sens. Și Solomon le poate spune acest lucru, deoarece el a avut din plin tot ce un om poate visa pentru această viață. De fapt, majoritatea oamenilor nu vor obține nici măcar 1% din ce a avut Solomon. Am comentat când am vorbit despre autorul cărții despre diversitatea experiențelor lui Solomon. El nu s-a axat doar pe un aspect al vieții, ci a vrut să le experimenteze pe toate: înțelepciune și nebunie, plăcere și educație, femei și realizări personale, invenții și bogății, nelegiuire și neprihănire... Cine poate spune ca Solomon: *Tot ce mi-au poftit ochii le-am dat, și nu mi-am oprit inima de la nici o veselie...*? Deci când Solomon ne vorbește despre viață, noi să tăcem! Este ridicol să ne dăm cu părerea alături de el despre lucruri pe care nu le-am experimentat niciodată! Și care a fost concluzia Eccleziastului și reacția inimii sale după toate aceste experiențe, după ce și-a împlinit toate visele sale de sub soare?

Eccleziastul a descoperit că totul este deșertăciune și goană după vânt, că nu este nimic trainic sub soare. El și-a urât viața și propria sa muncă de sub soare, și a fost apucat de o deznădejde foarte mare cu privire la toată munca pe care a făcut-o de sub soare. Sufletul lui a rămas gol, și neîmplinit. Ba mai mult a fost dezamăgit. Așteptările l-au înșelat. Viața nu i-a oferit ce părea să îi promită la început. Alergarea spre împlinirea viselor a fost plină de trudă și necaz, iar împlinirea viselor l-a adus în pragul depresiei. Crezi că la tine va fi altfel? - pare să ne întrebe Solomon. Argumentul experiențial vine să îl completeze pe cel filosofic. Argumentul filosofic ne demonstrează că viața nu are sens. Și am putea spune: și ce dacă nu are sens? Argumentul experiențial ne demonstrează că nu putem pur și simplu să rostim acest lucru. Faptul că viața nu are sens are un impact teribil asupra noastră. Acest fapt ne condamnă la nefericire.

Argumentația Eccleziastului are două premise. Prima este aceea că universalul se poate oglindi în individual. Cu alte cuvinte, experiența poate fi relevantă pentru restul omenirii. Dacă sufletul lui a reacționat astfel în fața vieții, la fel va reacționa și sufletul semenilor lui. Deși suntem unici, toți suntem oameni. De aceea, umanul din noi este universal. Și nu este puțin lucru să faci deosebirea dintre ce îți este specific ție ca

persoană, și ce reprezintă de fapt umanul din tine, care este de altfel specific întregii omeniri. Ecclesiastul nu ne spune: la mine a fost așa, la voi sper să fie altfel! El știe că la fel va fi pentru toți oamenii! Și peste 2500 de ani de istorie după Ecclesiastul putem să îi dăm dreptate. Predicția sa a fost corectă. Și experiența vieții fiecăruia din noi îi va da din nou dreptate. Fac o paranteză pentru a mărturisi că sunt fascinat de exactitatea, de precizia cu care Ecclesiastul analizează viața și fenomenele ei. Adevărurile rostite de el se împlinesc deopotrivă în istorie și în viața fiecăruia dintre noi. El a știut sub inspirația divină să deosebească universalul reflectat în individual. El știe că există legi ale sufletului, nevoi ale omului, valabile pentru toți. Unicitatea individului și a experienței nu poate sfida aceste legi. La fel cum toți oamenii indiferent de secol și zonă geografică au nevoie de aer, la fel toți oamenii vor reacționa într-un anumit fel în fața vieții. Această premisă a sa dă naștere următoarei premise. A doua premisă a argumentului său este aceea că în fiecare om există o sete de sens, de a avea un rost, o semnificație, și că această sete de sens este de fapt o sete de sens etern. Altfel, mesajul deșertăciunii nu ar mai fi atât de deprimant și tragic pentru om. Omul nu își poate pur și simplu accepta nonsensul. El nu doar că dorește să existe, dar dorește să existe cu un sens etern. Ecclesiastul a descoperit această sete în sine. El știe însă că ea există în toți semenii lui. De aceea are curajul să generalizeze. Ferice de cel care știe să deosebească ce este particular de ce este universal din sine. Eroarea apare atunci când generalizăm ce nu trebuie generalizat, și când nu generalizăm ce trebuie generalizat. Ecclesiastul nu are erori în acest sens. Concluziile sale despre viață sunt precise, exacte, acurate și verificabile de către oricine.

Deci de la începutul cărții el afirmă dar și demonstrează că viața *sub soare* (adică redusă doar la existența terestră și la ce se vede) este o mare deșertăciune. El oferă două argumente principale în acest sens, dar care sunt foarte complexe și convingătoare. Deci dacă scopul cărții ar fi doar acesta ca Ecclesiastul să ne convingă de deșertăciunea vieții, el și-a încheiat misiunea în primele două capitole, și deci ar putea încheia cartea. Dar se pare că el vrea să ne spună mai mult, pentru că mai are de scris 10 capitole. Dar oare ce vrea să ne mai spună?

Mai fac o mică paranteză: Ecclesiastul este foarte sintetic. El însuși ne va spune că vorba multă înmulțește deșertăciunea, și că multă cunoștință obosește trupul și că dacă ar voi să scrie cineva o mulțime de cărți nu ar mai isprăvi. Ecclesiastul nu scrie mult, și nu face risipă de cuvinte. În puține cuvinte el adună adevăruri profunde despre lume și viață și face demonstrații ireproșabile. Stilul trebuie să ne dea de gândit. În același timp ne putem consola prin faptul că trebuie să ai înțelepciunea lui pentru a putea folosi stilul lui.

3) **3:1-15 În spatele cortinei deșertăciunii: toate își au vremea lor...**

După ce ne-a dus în fundul gropii abisale a deșertăciunii în primele două capitole, Ecclesiastul simte nevoia să ne facă cunoștință cu cea de-a doua lentilă prin care poți privi viața. Deci el nu vrea să împartă cartea în două, și să îți vorbească mai întâi despre deșertăciunea vieții fără Domnul, și apoi despre cum Domnul poate oferi sens existenței.

El ne face cunoștință de la început cu cele două perspective și va glisa mereu între cele două. El consideră că este mai bine așa. Observăm la el preocuparea constantă de a nu ne descuraja, de a nu ne face să ne resemnăm, să urâm sau să disprețuim viața. El nu vrea să ne împingă în groapă asemenea filosofilor nihilisti sau fataliști. El ne aduce pe marginea gropii, dar când să cădem ne apucă de mână și ne trage înapoi. Și ne trage înapoi prin intermediul luminițelor și speranței aduse de cea de-a doua perspectivă asupra vieții. Astfel deci el găsește cu cale să ne facă cunoștință cu a doua lentilă chiar de la început. Chiar capitolul 2 se încheie cu o rază de speranță care stârnește o mulțime de întrebări și pregătește capitolul 3. La sfârșitul cap.2 Ecleziastul introduce tema bucuriei. Există totuși o bucurie pe pământ, iar în spatele acestei bucurii este Însuși Dumnezeu care este sursa oricărei bucurii. Și nu poți să nu te întrebă dacă acest Dumnezeu al bucuriei vrea să ofere celui plăcut Lui mai mult decât bucuria de a mânca sau a bea? Ecleziastul nu răspunde la aceste întrebări și nici nu dezvoltă tema introdusă. El doar ne oferă un capăt de ață. Cititorul va alege sau nu să apuce de el și să exploreze mai departe. În schimb Ecleziastul ne surprinde începând să ne vorbească în cap.3 despre o ordine desăvârșită a lucrurilor de sub soare, ordine care Îl are în spate pe Creator și care sfidează deșertăciunea. Dacă în cap. 2 totul era lipsit de sens, în cap.3a orice lucru de sub soare își are vremea lui, orice lucru este făcut frumos de Domnul la vremea lui, și tot ce face Domnul este veșnic și desăvârșit. Tema deșertăciunii este prezentă în 3:1-14, însă este pusă mereu în contrast cu această perspectivă nouă, ciudată asupra lucrurilor de sub soare. Ecleziastul declară că Dumnezeu este Cel care guvernează asupra deșertăciunii și faptul că dincolo de deșertăciunea existenței vizibile există o ordine perfectă a tuturor lucrurilor și evenimentelor de sub soare. Cel care controlează această ordine premeditează ca omul să perceapă deșertăciunea existenței și nu îi oferă acces la lucrarea măreață a lui Dumnezeu din spatele deșertăciunii. Omul poate intui ceva (căci are în el gândul veșniciei), dar nu poate cuprinde de la început până la sfârșit lucrarea pe care a făcut-o Dumnezeu.

Observăm o diferență față de modul în care autorul a introdus prima lentilă în primele două capitole ale cărții. Când ne-a vorbit despre lentila îngustă *sub soare* el a vorbit direct, explicit și a și demonstrat cele afirmate. În ce privește cea de-a doua lentilă, Ecleziastul ne vorbește despre ea într-un mod mai puțin direct, mai misterios. El mai degrabă afirmă că există dar nu ne oferă prea multe explicații, și nici nu simte nevoia să demonstreze cele afirmate. El pur și simplu precizează că în spatele deșertăciunii vizibile există o ordine perfectă și spre binele omului, controlată de un Creator măreț. El nu explică cum face Domnul orice lucru frumos și etern la vremea lui. El doar afirmă că există o lucrare măreață în spatele cortinei deșertăciunii, pe care noi însă nu o putem cuprinde.

În mod evident el ne provoacă să explorăm și să căutăm mai departe. El are curajul să afirme că atât experiențele care presupun suferință (plânsul, bocitul etc.), cât și cele care presupun muncă (zidirea, aruncatul pietrelor etc.) sunt făcute de Domnul frumoase la vremea lor. Deci el nu neagă suferința din viață, ci prezintă un tablou echilibrat al vieții

format deopotrivă din experiențe plăcute și mai puțin plăcute. El însă afirmă că și aceste experiențe sunt făcute de Domnul frumoase la vremea lor. Cum vine acest lucru? El nu ne spune. Apoi, dacă în cap. 2 munca a fost urâtă și declarată a fi o mare deșertăciune, acum ni se spune că chiar și munca este făcută de Domnul mai frumoasă la vremea ei. Cum vine acest lucru? El nu ne spune. Apoi, în 3:14 El afirmă că tot ce face Domnul dăinuiește în veci. Acest lucru contrastează izbitor cu tema efemerității din cap.1-2. Spune-ne mai mult despre tema veșniciei? Dar El nu ne spune. Aceasta este metoda pe care o folosește Ecclesiastul. Îți demonstrează deșertăciunea vieții de sub soare și apoi afirmă o nouă perspectivă asupra vieții, dar pe care nici nu o demonstrează, și nici nu o dezvoltă. El afirmă lucruri minunate despre ea, care să îți stârnească o mie de întrebări, și apoi el trece mai departe la următoarea tema a discursului lui.

Din pricina faptului că ne aflăm într-un anumit moment al revelației, noi putem să mergem mai departe și să încercăm să răspundem la întrebările stârnite de cap.3a. Cu ajutorul Noului testament putem încerca să explicăm cum face Domnul orice lucru frumos la vremea lui, de exemplu. Și este bine să facem acest lucru. Dar să nu uităm că Ecclesiastul nu face acest lucru și să ne lăsăm conduși de el în misterioasa-i aventură filosofică. Atunci când studiem cartea este inevitabil să nu glisăm spre adevărurile din Noul Testament. Dar acest lucru poate fi și o capcană. Putem pierde lucrurile pe care Ecclesiastul vrea să ni le transmită și să nu prindem metoda minunată pe care el o folosește în carte. De aceea este bine ca mai întâi să ne punem în pielea unui tânăr evreu din vremea lui Solomon care ascultă cu atenție acest discurs. Și să mergem cu gândul doar atât cât ne lasă Ecclesiastul să mergem. Să exersăm o abținere teologică, în sensul în care să nu încercăm să răspundem deja la întrebări la care Ecclesiastul nu răspunde și să nu ne grăbim să tragem concluzii pe care el nu le trage. Doar așa ne vom putea bucura de frumusețea cărții, și vom putea recepta mesajul Ecclesiastului. Deci în cap.3 nu aflăm cum toate lucrurile sunt făcute frumoase și veșnice la vremea lor de Domnul, dar aflăm că ar exista un Creator care face aceste lucruri minunate în spatele cortinei deșertăciunii. Noi am dori să privim mai mult în spatele cortinei, dar Ecclesiastul ne spune răspicat, că deși putem intui câte ceva, noi nu putem cuprinde lucrarea măreață a lui Dumnezeu. Și poate acest lucru ne frustrează și stârnește alte întrebări: de ce nu putem cuprinde această lucrare și/sau de ce nu ne-o descoperă Creatorul? Aceste ultime întrebări par să introducă următoarea teză filosofică a Propovăduitorului: deșertăciunea și nedreptatea.

4) 3:16-4:4 Nedreptatea și deșertăciunea

Acest pasaj are în mod evident legătură cu cel precedent. Există un contrast izbitor între cele două pasaje. Dacă în prima parte a capitolului 3 Ecclesiastul ne-a spus că sub soare există de fapt o ordine perfectă, și că toate sunt frumoase la vremea lor, acum ne spune că sub soare domnește nedreptatea și deci dezordinea. Oare cum poate exista o ordine fără dreptate? Oare cum toate lucrurile pot fi frumoase când este atâta suferință și când mai fericit este cel care nu s-a născut niciodată? Poate Ecclesiastul a intuit că

nedreptatea și suferința din lume pot fi aduse ca și contraargument la frumoasa perspectivă din cap.3a. Sau poate pur și simplu el vrea să ne explice ce nu înseamnă cap.3a și de asemenea de ce noi nu putem cuprinde mărimea lucrării a lui Dumnezeu. Cap. 3a deci nu înseamnă că totul e frumos aici și acum. Nu, acum și aici există multă nedreptate și suferință. Cu toate acestea, realitatea suferinței din lume nu-l face pe Ecleziast să se îndoiască de existența unei lucrări desăvârșite a Creatorului și nici de dreptatea Creatorului. El trage concluzia că va fi o vreme și pentru judecată. La fel cum este o vreme pentru orice lucru de sub soare, va fi și o vreme pentru judecată. Dar această vreme pare a fi undeva în viitor și dincolo de mormânt. Ordinea perfectă de sub soare poate fi percepută doar dacă lărgim perspectiva. Problema noastră este că suntem închiși sub soare și nu ne putem lărgi perspectiva. Putem intui și deduce ceva, dar nu putem privi de sus în jos ce se petrece sub soare. Perspectiva noastră îngustă va fi izbită mai degrabă de nedreptatea, suferința și dezordinea de sub soare.

Deci prin acest pasaj Ecleziastul pare să ne comunice în primul rând următoarele lucruri:

- Faptul că nu este un naiv, și un idealist când vorbește de ordinea perfectă de sub soare; el privește realitatea așa cum este: plină de suferință și nedreptate.
- Ordinea perfectă de care vorbește se ascunde în spatele acestei dezordini și poate fi percepută doar dacă lărgim perspectiva privind în viitor și dincolo de mormânt.
- Omul nu poate cuprinde lucrarea mărimea a Creatorului, ci ceea ce îl izbește pe acesta va fi în primul rând suferința, nedreptatea și aparenta dezordine de sub soare; el privește de jos în sus dar nu poate privi de sus în jos. Din perspectiva sa îngustă mai fericit va fi cel care nu s-a născut vreodată.

În mod cert apare întrebarea: de ce îngăduie Domnul nedreptatea pe pământ și de ce amână momentul judecății? Ecleziastul ne oferă două răspunsuri: pentru ca Dumnezeu să îl testeze pe om și pentru ca să îl determine să accepte că nu este decât un dobitoc. Ecleziastul nu dezvoltă aspectul testării. Din alte pasaje ale scripturii știm că nedreptatea de sub soare testează credința omului în Domnul: unii se vor lepăda de El, alții, asemenea Ecleziastului, vor nădăjdi într-o judecată viitoare. Ecleziastul dezvoltă însă ideea ca omul să își dea seama că nu este mai presus de un dobitoc. Într-adevăr, dacă omul reduce realitatea doar la ce se vede, doar la sub soare, acest lucru îl va face să conștientizeze că este ceva neînsemnat, că este un nimic, că nu este mai presus de un dobitoc. Viața lui este la fel de efemeră ca a animalelor, și cruzimea acestora se regăsește din plin și în om, care de multe ori pare să eclipseze animalele la acest capitol. Omul are nevoie de această concluzie, tocmai pentru a se lăsa provocat să își lărgască perspectiva.

Nedreptatea deci amplifică deșertăciunea de sub soare și îl ajută pe om să își descopere nimicnicia și nonsensul existenței sale. Ar fi mai ușor sub soare, dacă totul ar fi doar o plimbare liniștită și relaxantă fără sens în jurul muntelui. Dar Ecleziastul ne spune

nu doar că plimbarea este fără sens, dar și că aceasta se face sub arșița necruțătoare a soarelui nedreptății și cruzimii umane. Concluzia la care ajunge cel care reduce realitatea doar la ce se vede este că mai fericit este cel care a murit, și mai fericit este cel care nu s-a născut. Putem deduce faptul că Dumnezeu a îngăduit ca viața să fie așa pentru ca omul să nu se poate lega de ea fără Creator, să nu poată găsi un sens sau un rost în ea fără aș lărgi perspectiva. Viața este concepută ca deșartă și plină de suferință tocmai pentru a te ajuta să îți lărgiești perspectiva. Reacția Eccleziastului trebuie luată drept model: reacția lui în fața nedreptății este:

- *Atunci am zis în inima mea: Dumnezeu va judeca și pe cel bun și pe cel rău; căci El a sorocit o vreme pentru orice lucru și pentru orice faptă.*

Dezordinea de sub soare îl ajută să declare: Trebuie să fie ceva mai mult decât atât! Realitatea nu poate fi redusă doar la ce se vede, doar la aici și acum. Deci pasajul 3b-4a îl ajută pe cititor să înțeleagă mai bine la ce s-a referit autorul în cap.3a, și în același timp completează tabloul deșertăciunii. Lipsa de sens a existenței este amplificată de nedreptatea și suferința de sub soare.

Pasajul despre nedreptate ridică însă o întrebare: oare sub soare nu este decât dezordine, iar credința noastră într-o ordine perfectă dincolo de cortina deșertăciunii este o himeră și se naște doar din dorința noastră de a exista o ordine, de a se restabili dreptatea, de a exista totuși un sens sub soare? Nu știu sigur dacă Eccleziastul a pus în calcul această întrebare, dar următoarele trei secțiuni ale cărții par să răspundă tocmai la această întrebare. Ele sunt construite pe tema *mai binelui*. Sub soare, chiar aici și acum, există mai mulți de mai bine! Deci nu putem spune că totul e haos, că totul e dezordine, și că aceasta în ciuda nedreptății de sub soare. Să explorăm deci acești trei de *mai bine*.

5) **4:5-5:7 – Relațiile și deșertăciunea: mai bine doi decât unul!**

Dacă oamenii, prin nedreptatea înfăptuită de aceștia, sunt principala sursă a suferinței din lume, tot ei reprezintă și principală sursă de ajutor și mângâiere. Singurătatea este un mare rău sub soare, și mai bine doi decât unul. Relațiile pot face o diferență pe câmpia deșertăciunii. În această viață grea și plină de obstacole, relațiile sunt esențiale pentru un mai bine sub soare. Dar cum spuneam tot relațiile sunt și o sursă a răului de sub soare. De aceea este esențial cine este acest al doilea. În acest sens, mai bine să ai lângă tine un tânăr sărac și înțelept decât un împărat bătrân și fără minte. Ajutorul semenului vine în primul rând din înțelepciunea lui. Nu bogăția, funcția și statutul social trebuie să fie determinante în alegerea prietenilor, ci înțelepciunea din inima lor. În labirintul complex al vieții, înțelepciunea și nu bogăția sau puterea îl ține pe om în viață. Deci mare atenție pe cine alegi să fie lângă tine. Și dacă tot este atât de important pe cine alegi lângă tine, oare nu ar fi înțelept să îl ai chiar pe Creator de partea ta? Importanța relațiilor cu semenii ne ajută să ne descoperim ca ființe relaționale și apoi să conștientizăm importanța relațiilor cu semenii. Domnul trebuie căutat în Casa Lui, în locul în care Acesta S-a revelat. Dar atenție și aici. Sunt mulți oameni religioși care intră

în Casa Lui și își creează o falsă impresie că au o relație cu Cel de sus. Vorbele lor multe și jertfa nebuniei lor le poate crea iluzia unei relații cu Domnul. În adevărata relație cu Domnul, ascultarea este cuvântul cheie. Trebuie mai întâi să ascultăm vorbele Lui ca să putem apoi asculta poruncile Lui. Cu Domnul nu te poți juca și nici nu Îl poți impresiona cu multe cuvinte și cu jurăminte pripite. Împlinirea jurămintelor este esențială în relația cu El, căci relația cu El se definește prin ascultare. Observăm faptul că Ecleziastul nu mai adaugă faptul că și cel care are relații de calitate și că și cei singuri mor până la urmă și deci și relațiile sunt o deșertăciune din această perspectivă.

6) 5:8-6:12 Bogățiile și deșertăciunea: mai bine ce vezi cu ochii decât frământare de pofte neîmplinite!

Al doilea *mai bine* vizează raportarea la lucrurile materiale. Este interesant faptul că în cap.2 Ecleziastul ne-a mai demonstrat prin propria sa experiență că bogățiile sunt o mare deșertăciune. Dar acum simte nevoia să reia această temă. Este de fapt cam singura temă din lista din cap.2 care este reluată și dezvoltată. Acest fapt ne sugerează că ecleziastul considera că omul are o imensă slăbiciune cu privire la lucrurile materiale și că goana după bogății îi poate fura viața și îl poate ține rob deșertăciunii și perspectivei înguste *sub soare*. De aceea el nu doar că reia această temă, dar și o dezvoltă mai bine de un capitol și jumătate. El știe prea bine că majoritatea oamenilor confundă fericirea cu bogăția. El demonstrează că sunt lucruri distincte, că bogăția nu aduce fericirea ci mai degrabă multe neazuri și îngrijorări. Nu contează în cele din urmă cât ai, ci cât de bucuri din ce ai. Iar ca să te poți bucura de ce ai, ai nevoie de implicarea directă și bunăvoința lui Dumnezeu. Nefericirea frecventă a celor bogăți este menită să ne deschidă ochii. Bucură-te deci de cei ai și nu tânji după ce nu ai, căci mai bine ce vezi cu ochii decât frământare de pofte neîmplinite, pofte care de altfel nu se mai sfârșesc niciodată. Raportarea înțeleaptă la lucrurile materiale pot aduce un real mai bine în viața ta de sub soare.

Este interesant că goana după bogății este menționată în cap.5 cu privire la acel om singur singurel, și tot bogățiile sunt prezentate în următoarea secțiune ca cele care pot corupe inima celui neprihănit și înțelept. Raportarea înțeleaptă la bogății te ajută să poți investi în relații și în neprihănire, și deci să te poți bucura de beneficiile aduse de acestea două. Dacă în schimb cazi în capcana iubirii de argint vei sacrifica și relațiile și neprihănirea.

7) 7:1-8:7 – Umblă în neprihănire și înțelepciune: mai bine un nume bun decât undelemnul mirositor!

Al treilea mai bine și cel care le adună și pe primele două este umblarea în neprihănire. Ecleziastul ne explică atât cum să umblăm în neprihănire cât și de ce să umblăm în neprihănire. El insistă deopotrivă pe resursele și beneficiile neprihănirii. Neprihănirea ține de cine ești (numele bun) și este mult mai importantă decât ce ai (undelemnul mirositor). Cheia pentru a trăi în neprihănire este să te înțelepțești. Inima înțeleptului este în casa de jale, este cea care oferă o perspectivă largă asupra vieții și

analizează consecințele pe termen lung ale alegerilor noastre. Inima cuiva se va înțelepti în măsura în care acesta va umbla cu cel înțelept, va prețui mustrarea acestuia și va disprețui cântecul superficial al celor fără minte. Dar odată ce ai primit înțelepciunea, bătălia nu s-a terminat. Inima înțeleptului poate fi coruptă, este în continuare vulnerabilă, iar dușmanul de moarte care o poate corupe este tocmai bogăția despre care ne-a vorbit Ecleziastul în secțiunea precedentă. Pentru a birui această ispită și a păstra înțelepciunea este nevoie și de mai multă înțelepciune care să te facă să prețuiești mai mult înțelepciunea decât argintul. Și argintul și înțelepciunea oferă protecție și avantaje, dar înțelepciunea este net superioară căci ține în viață pe cel care o are. Ziua nenorocirii sau ce face Domnul strâmb și nu se poate îndrepta, este de fapt un moment al adevărului în care înțelepciunea eclipsează argintul. În ziua nenorocirii ce este strâmb nu se poate îndrepta, și atunci argintul nu este de nici un folos. Dar dacă realitate nu se poate schimba, ceea ce se poate schimba este atitudinea omului față de realitate. Înțelepciunea îl ajută pe om să aibă o perspectivă echilibrată și constructivă chiar în ziua nenorocirii. De aceea, ea și nu argintul ține în viață pe om.

Însă pe drumul căutării neprihănirii și înțelepciunii există pericolul extremelor și dezechilibrelor. Atât neprihănirea cât și înțelepciunea pot fi idolatrizate. De aceea ecleziastul ne îndeamnă la echilibru. În ce privește neprihănirea, este necesară o raportare echilibrată atât la sine cât și la semenii. Nu putem să ne judecăm pe noi înșine și nici pe ceilalți în termeni absoluți. Suntem din țărână și nici un om nu poate face binele fără să păcătuiască. De aceea atenție la perfecționism și așteptări exagerate de la noi și de la ceilalți. În primul rând noi să nu fim prea neprihăniți, adică să nu ne raportăm la noi ca și cum noi am putea atinge perfecțiunea sau am și atins-o de deja. Bineînțeles nici să nu cădem în cealaltă extremă în care se ne complăcem în păcat. Să luptăm pentru neprihănire dar să nu uităm că suntem din țărână. Și dacă ne vom raporta echilibrat la noi înșine și propriile greșeli, vom ști să fim îngăduitori și cu greșelile celorlalți, și această chiar dacă acestea vor fi îndreptate înaintea noastră. Astfel, nu vom pune la inimă toate vorbele pe care le auzim, iar când vom afla că unii oameni apropiați ne-au vorbit de rău, ne vom aduce aminte și că noi am vorbit de multe ori pe alții.

Extremele pot fi valabile și în ce privește înțelepciunea. Putem spune că am găsit-o deja, sau putem să ne lenevim în a o căuta, pe motiv că oricum nu poate fi găsită. Ecleziastul este un model vrednic de urmat. El recunoaște cu umilință că înțelepciunea a rămas departe de el, dar continuă să o caute cu perseverență.

Autorul încheie această secțiune subliniind beneficiile aduse de neprihănire în relații. Relațiile au creionat primul mai bine, iar bogățiile un pericol care ne pot face să neglijăm relațiile. Neprihănirea și înțelepciunea ne ajută să biruim ispita argintului și ne aduc și binecuvântări în relații. Iată de ce această secțiune despre neprihănire adună secțiunile precedente dedicate aceleiași teme: *mai bine!* El selectează două relații fundamentale pentru un om: relația cu persoanele de sex opus și relația cu autoritatea. Cel

plăcut scapă de capcana întinsă de femeia nelegiuită, iar cel ce păzește porunca scapă de mânia autorității.

Deci, în concluzie, mai binele sub soare este dat de trăirea în neprihănire cu ajutorul înțelepciunii. Aceasta îl ajută pe om să învingă ispita argintului și să se bucure de ce are, să se bucure de relații binecuvântate și să facă față zilei nenorocirii. Deci dacă ar fi să răspundem la întrebare eclesiastului: ce este bine pentru om să facă în viață? – răspunsul ar fi: să trăiască în neprihănire. Acest lucru îi va aduce *un mai bine* care va face o mare diferență pe câmpia deșertăciunii!

Cu alte cuvinte, în ciuda deșertăciunii aduse de efemeritate, și de dezordinea sugerată de nedreptatea din lume, ar exista totuși o ordine sub soare. Exista un mai bine! și această ordine trebuie căutată în sfera morală a existenței. Mai binele de sub soare este determinat de conduita morală a omului. Există deci o speranță, o lumină sub soare! Și oare această ordine susținută de dimensiunea morală a existenței nu ne poate oferi nădejdea că ordinea perfectă dar nevăzută descrisă la începutul cap.3 există cu adevărat? Secțiunea care vine pare menită să spulbere speranțele aduse de cele trei secțiuni unificate de tema *mai binelui*.

8) **8:8-9:10 Cel mai mare rău de sub soare: toți au aceeași soartă!**

Aceasta pare a fi cea mai întunecată și depresivă secțiune a cărții, căci eclesiastul pare să distrugă aici toate speranțele pe care ni le-a făcut până acum. El demonstrează cât se poate de clar că nici măcar trăirea în neprihănire nu poate oferi un rost lucrurilor de sub soare și nu poate reprezenta răspunsul căutat de acesta. El observă că sunt oameni neprihăniți care mor uitați în cetate și oameni nelegiuiți care se duc liniștiți la odihna lor. De asemenea observă că sunt oameni nelegiuiți cărora le merge ca și celor neprihăniți și invers. Excepțiile sunt suficient de multe ca să fim aruncați în nesiguranță și că să nu știm ce ne așteaptă (bine sau rău) și aceasta chiar dacă ne numărăm printre cei mai neprihăniți. Și nu în ultimul rând aceeași soartă au toți: toți mor, atât cei buni cât și cei răi. Deci nu putem vorbi de o ordine sub soare dată de trăirea în neprihănire. Acest lucru, faptul că toți au aceeași soartă, este pentru Eclesiastul cel mai mare rău de sub soare, deoarece tocmai acest lucru este cauza amplificării fără limite a răului de sub soare: din această pricină este plin inima oamenilor de nebunie și de dorința să facă răul! În același timp, acest lucru, îl determină pe Eclesiast să tragă concluzia că omul nu poate pătrunde ce se face sub soare. Omul nu poate găsi o ordine a lucrurilor sub soare care să îi ofere siguranță. Dovada e clară: omul nu poate prezice viitorul. Omul nu știe nimic din ce va fi și totul este înaintea lor în viitor. Eclesiastul demontează miturile noastre despre această viață. Dacă noi credem că dacă trăim în neprihănire vom avea anumite binecuvântări cu siguranță și vom fi scutiți de anumite nenorociri cu siguranță, ne înșelăm. Eclesiastul ne aduce cu picioarele pe pământ. Ca Iov de altădată, ne demonstrează că nenorocirea îl paște deopotrivă atât pe cel neprihănit cât și pe cel nelegiuit.

Dar Ecleziastul ne oferă și luminițe de speranță. Concluzia pesimistă este valabilă dacă reducem realitatea doar la ce se vede și doar la această viață. Din această perspectivă îngustă trăirea în neprihănire nu face o mare diferență și nu poate fi răspunsul la întrebarea: cum să îți trăiești viața? El nu neagă în schimb că există o ordine a lucrurilor sub soare. El spune doar că omul nu poate pătrunde lucrarea măreață a lui Dumnezeu, dar totuși afirmă existența ei. Deși cel neprihănit nu își poate prezice viitorul, el se află în mâna lui Dumnezeu. Deși cel neprihănit se confruntă cu aceleași nenorociri ca cel nelegiuit, Ecleziastul știe că fericirea este acum și aici pentru cei ce se tem de Domnul. Ecleziastul bineînțeles nu dezvoltă aceste luminițe, dar ne provoacă să ne lărgim perspectiva, să privim dincolo, dincolo de ce se vede și dincolo de mormânt.

În mod surprinzător cel mai întunecat pasaj din carte se încheie cu cel mai clar îndemn de a gusta viața! Ecleziastul nu vrea să ne deprime. De aceea el este mereu atent să echilibreze perspectiva. După ce ne vorbește despre deșertăciune, el ne îndeamnă totuși să ne bucurăm de viață. Cu siguranță noi îl întrebăm: cum poți să mă îndemn să îmi mănânc pâinea cu bucurie, să îmi beau cu inimă bună vinul, să gust viață, să fac cu toată puterea tot ce găsește mâna mea să facă, când tot tu îmi demonstrezi că nimic nu are sens sub soare, chiar nici trăirea în neprihănire? Ecleziastul nu ne răspunde direct la această întrebare. El ne oferă un prim motiv (care de altfel nu este suficient de puternic să contrabalanseze întunericul și deșertăciunea pe care el tocmai le-a scos în evidență): viața e scurtă, deci prețuiește-o și bucură-te de ea cât mai poți, și în același timp ne oferă indicii care ne trimit la *un dincolo*, la o perspectivă mai înaltă asupra vieții. Până la sfârșitul vieții el va evita să afirme în mod explicit această perspectivă, și chiar la sfârșit nu o va dezvolta prea mult. El parcă ar vrea ca să găsim noi răspunsul, ca aceasta să fie descoperirea și concluzia noastră și nu doar a lui.

9) *9:11-10:20 – Înțelepciunea versus Nebunia*

Tema înțelepciunii a fost prezentă de la începutul cărții, și ea a străbătut cele trei secțiuni dedicate mai binelui sub soare: prietenii pe care îi alegi trebuie să fie înțelepți, raportarea echilibrată față de lucrurile materiale este oferită de înțelepciune, neprihănirea este susținută și protejată de înțelepciune. Pentru Ecleziastul înțelepciunea este cea care îți deschide orizontul, care mărește perspectiva și care pune în calcul consecințe pe termen lung și urmări care nu sunt vizibile cu ochiul liber. Nu este la întâmplare faptul că penultima secțiune a cărții este dedicată înțelepciunii. De aceasta dată ea este pusă în contrast cu nebunia. Nebunia este cea care îți îngustează orizontul și perspectiva, cea care minimizează consecințele și urmărilor acțiunilor umane.

Tema înțelepciunii este introdusă de un pasaj care întărește ideea că omul nu poate găsi o ordine a lucrurilor sub soare și astfel nu poate prezice viitorul. Dacă moralitatea nu poate construi această ordine, iată că nici abilitățile umane (puterea, înțelepciunea, priceperea etc) nu pot face acest lucru. Toate atârnă de vremuri și împrejurări pe care omul nu le poate controla. Dar acest lucru nu înseamnă că abilitățile umane sunt total

lipsite de importanță și de impact asupra realității. Nu, ci ele sunt importante și au impact, și chiar se poate stabili o ierarhie a acestora, și astfel: mai bună este înțelepciunea decât tăria! Însă pentru ca aceste abilități să poată avea efect este nevoie și de un context favorabil (de exemplu: înțelepciunea săracului să fie apreciată). Și astfel, Ecleziasul introduce din nou tema înțelepciunii. Aceasta este pusă acum în contrast cu nebunia. Ecleziasul ne arată că cele două sunt în totală opoziție, că sunt într-un război pe viață și pe moarte și că în acest război orice armistițiu sau încercare de reconciliere este o capcană, căci puțină nebunie biruie înțelepciunea și slava. Spre deosebire de nebunie, înțelepciunea este cea care lărgeste orizontul. Ecleziasul pornește de la universul fizic ca apoi să ne conducă spre universul limbajului, spre universul social, și apoi spre cel moral și spiritual. El observă că în universul fizic sunt legi precise și astfel orice acțiune a noastră asupra universului fizic are o reacțiune, o consecință clară și precisă asupra noastră. Astfel, există o mulțime de pericole în acest univers fizic. Pentru a preveni accidentele din universul fizic, este nevoie de pricepere și înțelepciune. De aceea, când se tocește fierul și rămâne neascuțit, înțelepciunea te ajută să te oprești și să-l ascuți pentru a preveni accidentele și risipa de energie. Astfel în universul fizic înțelepciunea ne ajută să prevenim consecințele negative ale acțiunilor noastre și să le determinăm pe cele pozitive. Dar universul fizic este singura realitate? Doar acțiunile noastre fizice contează? Ecleziasul ne mărește perspectiva și ne arată cum vorbele noastre au impact, cum un conducător are impact asupra societății, țării pe care el o guvernează, cum chiar gândurile noastre au impact și consecințele directe asupra noastră. Există și un univers social, moral și spiritual și orice acțiune a noastră (chiar și sub forma gândului) asupra acestui univers complex are un răspuns care se întoarce direct spre noi (are o reacțiune, ca și în fizică). Deci înțelepciunea îți lărgeste orizontul și la fel cum în universul fizic te ajută să scapi de accidente și să realizezi acțiuni în favoarea ta, la fel în universul complex social, moral și spiritual te ajută să faci ceea ce este bine pentru tine și te ferește de ce se poate întoarce împotriva ta.

Spuneam că nu este la întâmplare faptul că penultima secțiune a cărții pune în contrast nebunia și înțelepciunea. În cele din urmă aceste două realități spirituale nasc cele două perspective antagonice asupra vieții cu care tot ne-a făcut Ecleziasul cunoștință de-a lungul cărții. Perspectiva îngustă, sub soare, care reduce totul la ce se vede de la viață până la mormânt, are de fapt originea în nebunie. Perspectiva care lărgeste orizontul și ne cheamă să explorăm nevăzutul și ce este dincolo de mormânt își are originea în înțelepciune. Astfel laudând înțelepciunea, autorul pregătește ultima secțiune a cărții care lărgeste explicit perspectiva și ne vorbește direct despre viața și judecata de după moarte.

Un alt mod prin care această secțiune pregătește ultima secțiune, este contrastul dintre aceasta și secțiunea 8 cea care ne vorbește despre cel mai mare rău de sub soare. După ce ne-a demonstrat că umblarea în neprihănire și înțelepciune nu poate oferi un sens lucrurilor de sub soare, el totuși laudă înțelepciunea și ne îndeamnă să o căutăm. Și noi îl

putem întreba: dar ce rost mai are, oare nu au toți aceeași soartă? Ultima secțiune ne va spune că există un rost, tocmai pentru că realitatea nu se încheie aici, pe acest pământ.

10) 11:1-12:14 Bucură-te de viață și teme-te de Dumnezeu!

Ultimele două capitole reprezintă concluzia cărții. Prima parte a cap.11 ar putea foarte bine să fie inclusă și în secțiunea precedentă. Este de fapt un pasaj care face trecerea între cele două secțiuni. Dacă reacțiunea universului moral este valabilă în ce privește gândurile rele, ea este valabilă și în ce privește facerea binelui? Cap.11 ne învață că DA! Binele pe care îl facem se va întoarce către noi și îl vom reîntâlni exact când vom avea nevoie de el. Ecleziastul ne îndeamnă să fim activi și să sporim în facerea binelui tocmai din pricina acestor legități spirituale complexe. Faptul că nu știm cum acest bine se va întoarce către noi sau cum va rodi, nu trebuie să ne facă pasivi, ci activi. Și aceasta pentru că știm că în spate este un Dumnezeu al vieții, care este pro viață, și căruia Îi place să facă și nu să distrugă! Dar cu binele pe care îl facem ne vom reîntâlni doar în această viață, sau și dincolo de mormânt? Dacă tot este în spiritul înțelepciunii să lărgim orizontul, de ce să nu îl lărgim și dincolo de mormânt? Și exact acest lucru îl va face Ecleziastul în finalul cărții: da, atât binele, cât și răul pe care îl facem ne va căuta și dincolo de mormânt. Mormântul nu marchează finalul, ci un nou început. Sufletul se întoarce la Dumnezeu, și Acesta va judeca fiecare om cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău.

Cu toate acestea, concluzia cărții nu este doar: teme-te de Domnul, ci bucură-te de viață și teme-te de Domnul. Ecleziastul a fost preocupat de-a lungul cărții de echilibru. El dorește să ne dăruiască o perspectivă matură, echilibrată asupra vieții. Pe tot parcursul vieții el a dorit să ne facă să apreciem viața și să o trăim cu bucurie. Și exact la fel face și în finalul cărții. Finalul cărții răscumpără toate îndemnurile de-a lungul cărții de a ne bucura de viață și le pune într-o lumină nouă: trăiește-ți viața și bucură-te de ea, nu doar pentru că e scurtă și trecătoare, ci și pentru că tot ce faci tu are urmări eterne. Perspectiva veșniciei nu aduce paralizie și inhibiție, ci o mai mare poftă de viață. Ecleziastul vrea ca noi să trăim viața cu maximă intensitate, dar să o trăim responsabili, înaintea lui Dumnezeu. Ecleziastul nu vrea ca perspectiva judecății să ne paralizeze, ci să ne dea aripi. Judecata se va face în primul rând cu privire la ce este bine. Judecata vizează în primul rând răsplătirea. Domnul ne-a dăruit această viață pe câmpia deșertăciunii pentru a ne îmbogăți pentru veșnicie, și nu doar pentru a ne găsi motive să ne judece și să ne pedepsească. Viața pe acest pământ este un dar și nu un blestem! Ecleziastul ne cheamă la echilibru: să ne bucurăm de viață aici și acum și să ne temem de Domnul, să alungăm orice necaz din inima noastră, dar și orice rău din trupul nostru. Acest echilibru poate fi atins doar prin aducerea aminte a Creatorului nostru, care este deopotrivă Dătătorul și Judecătorul vieții. Și Ecleziastul ne îndeamnă să ne aducem aminte de El din tinerețea noastră. Bătrânețea cea grea este adusă ca argument în acest sens. Aducerea aminte a

Creatorului din tinerețe va putea oferi o altă perspectivă bătrâneții, iar la bătrânețe este târziu și greu să îți aduci aminte de Creator.

Observăm faptul că chiar în finalul cărții, deși afirmă clar și explicit perspectiva veșniciei, el nu o dezvoltă prea mult. El rămâne consecvent metodei sale de a provoca pe cititor să caute decât să îi dea totul pe de-a gata, pe nemestecate, cum se spune. El deschide larg perspectiva nevăzutului la final, când cititorul este pregătit să o primească. Până acum fost convins că această viață, fără o perspectivă mai înaltă, este o mare deșertăciune! Dacă există o soluție, o speranță, ea ar putea fi dincolo, dar cu siguranță nu este aici!

În cele ce urmează vom sintetiza concluziile Ecleziastului cu privire la câteva teme majore care străbat cartea.

- **Adevăruri și mituri despre lume și viață**

Cum am mai spus, în această carte Ecleziastul ne vorbește foarte mult despre viață. El ne spune ce este și ce nu este viața, la ce să ne așteptăm și la ce să nu ne așteptăm de la aceasta viață. El vrea să ne prezinte viața așa cum este ea. Pentru aceasta el demontează o mulțime de mituri despre lume și viață. Iată câteva dintre acestea:

- ***Mitul unui destin special și al unor experiențe speciale***

Mulți tineri sunt încercați de gândul că ei sunt aparte, că ei vor trăi niște experiențe speciale pe care înaintașii lor nici nu le-u visat, că ei vor descoperi și vor realiza acel lucru nou sub soare. Ecleziastul ne aduce cu picioarele pe pământ. El ne spune răspicat că nu există nici un lucru nou sub soare. Toate experiențele pe care le putem avea noi în această viață, au fost de mult gustate de înaintașii noștri. Nu există aceasta experiență unică, destinată doar nouă. Noi vom doar vom particulariza experiențele destinate omenirii în general. Nu ești mai special decât înaintașii tăi. Tu vei experimenta exact ceea ce au experimentat și ei. De aceea, este înțelept să iei aminte la învățăturile lor.

- ***Mitul de a rămâne veșnic în istorie***

Mulți oamenii încearcă să își împlinescă nevoia de sens etern amăgindu-se că prin realizările lor numele lor va fi immortalizat în istoria omenirii. Ecleziastul afirmă cât se poate de clar că nimeni nu își va aminti de noi, și aceasta pentru că nimeni nu ne-a cunoscut cu adevărat. Nici măcar prietenii noștri, dar ce să mai vorbim de cei care vor trăi peste 100 de ani și care nu ne-au întâlnit niciodată. Ei poate vor pomeni numele nostru, dar de noi, în adevărata noastră identitate, nimeni nu își va aminti. Dragostea noastră, ura noastră, pizma noastră, frământările adânci ale sufletului nostru, vor muri odată cu noi.

➤ ***Mitul unei lumi bune și frumoase***

Mulți tineri au gânduri frumoase despre lume. Ei doresc să își împlinească propriile vise, și de aceea, lumea trebuie să fie un loc bun și frumos. Relele și suferințele ar trebui să fie excepții, dar ceea ce caracterizează în primul rând lumea este binele și frumosul. Pentru Ecleziastul lumea zace în răutatea. Nedreptatea domnește peste întreaga lume, oamenii sunt corupți, suferințele abundă peste omenire, iar pizma este motivația principală a acțiunilor umane. El nu crede în dreptatea realizată de om, ci este conștient că în locul rânduit pentru judecată domnește nelegiuirea și că lanțul corupției pornește de la judecătorul din sat și ajunge până la scaunul împăratului.

➤ ***Mitul de a schimba lumea***

Dar dacă lumea este așa rea, sensul existenței ar putea conta în încercarea de a schimba lumea. Astfel, unii oameni încearcă să își împlinească nevoia de sens prin încercarea de a schimba lumea. Astfel, se așează pe ei înșiși în șirul unor eroi care străbat istoria, și prin intermediul cărora lumea va fi cu adevărat schimbată în bine. Vechea dorință: să faci lumea un loc mai bun. Ecleziastul acceptă faptul că se pot face mici schimbări, și că spre exemplu un împărat bun este o binecuvântare pentru o țară, dar în ce privește lumea în ansamblul ei, el este conștient că aceasta, în esența ei va rămâne la fel de rea și strâmbă. Schimbările ce se vor produce vor fi frecții la piciorul de lemn, dar ansamblul nu va putea fi schimbat, căci sub soare: ce este strâmb nu se poate îndrepta, și ce lipsește nu poate fi trecut la număr.

➤ ***Mitul că cel neprihănit va primi doar bine***

Un mit puternic din inima oamenilor religioși sau credincioși este că dacă faci bine vei primi în general bine și că vei fi scutit de rău. Se credea adesea că Domnul va proteja pe cel bun de necazuri, pe care le va păstra doar pentru cel păcătos. Ecleziastul ne spune răspicat că el a văzut oameni răi care o duc ca cei buni, și oameni neprihăniți care o duc ca cei nelegiuți. Necazul se abate deopotrivă și asupra celui bun și asupra celui rău. Dacă faci binele, acest fapt nu garantează că vei primi doar bine și că vei fi scutit de suferințe.

➤ ***Mitul voinței: dacă vrei cu adevărat, vei izbândi!***

Există acel mit conform căruia, dacă ai un vis și perseverezi în împlinirea lui vei reuși până la urmă să îl îplinești. Dacă vrei cu adevărat, poți! Omul este puternic și astfel, prin propriile forțe, va reuși să obțină succesul dorit. Ecleziastul se amuză în fața unor astfel de teorii umaniste. E demonstrează că succesul nu ține atât de ceea ce face omul și de capacitățile lui, ci de vremuri și împrejurări. Da, este posibil ca unii să obțină succesul, dar doar unii și aceasta, în primul rând, datorită unor împrejurări favorabile. Reușitele în viața unui om țin mai mult de context decât de ce este sau face el. Iar aceste împrejurări sunt de cele mai multe ori imprevizibile.

➤ ***Mitul găsirii fericirii sub soare***

Tinerii cred că dacă vor urma pasiunile inimii lor și își vor împlini visele, vor fi fericiți. Există credința că lucrurile de sub soare ne-ar putea aduce fericirea pe care o căutăm. Oamenii astfel tânjesc după bani, după sex, după carieră, după putere, după renume, după înțelepciune etc. Ecleziastul ne demonstrează că nu există sub soare acel ceva care ne poate aduce fericirea. Pasiunile noastre și dorințele noastre ne vor conduce în final spre o mare dezamăgire. Propriile vise se vor dovedi înșelătoare.

➤ ***Mitul de a ști, de a înțelege rostul lucrurilor sub soare***

Mulți oameni cred că ei pot înțelege în profunzimea lor fenomenele și că pot surprinde rostul lucrurilor de sub soare. Ei își construiesc tot felul de teorii prin intermediul cărora încearcă să înțeleagă lumea și apoi să îi prezică viitorul. Ecleziastul ne asigură că nimeni nu poate pătrunde rostul lucrurilor. Putem surprinde câte ceva, dar viața este atât de complexă încât nimeni nu va reuși să îi dea de capăt. Drept dovadă, nimeni nu poate să își prezică nici măcar viitorul său propriu. El afirmă că viața, redusă la ce este sub soare, nu are sens. Tot ce face omul este deșertăciune. Omul nu poate descoperi un rost al său sub soare.

➤ ***Mitul că acțiunile din sfera morală nu au consecințe***

Unii oameni, pentru a putea păcătui în liniște, neagă consecințele negative ale fărădelegilor lor. Ecleziastul ne îndeamnă să nu ne îmbătăm cu apă rece. La fel cum universul fizic are legi precise, implacabile, la fel are și universul moral, social și spiritual. Faptele, vorbele și chiar gândurile noastre au impact deopotrivă asupra noastră și asupra celor din jurul nostru.

➤ ***Mitul unei vieți pline doar de necazuri***

Unii oameni, dezamăgiți de viață, tind să o vadă pe aceasta doar în negru. Ei văd în viitor doar necazuri, greutăți și suferințe. Ecleziastul ne învață însă că există și o zi a nenorocirii, dar și o zi a fericirii, și o vreme pentru plâns, dar și o vreme pentru râs. Viața se compune deopotrivă din experiențe plăcute și mai puțin plăcute. Miturile noastre ne duc într-o extremă sau alta. Ecleziastul este matur, realist și ne cheamă la echilibru.

➤ ***Mitul că nu poți schimba nimic***

Dezamăgiți că nu au putut schimba lumea, unii oameni ajung la concluzia că nimic nu poate fi schimbat. Ecleziastul ne asigură că nici această extremă nu este după adevăr. Acțiunile noastre au impact asupra lumii din jur, chiar dacă acesta este limitat, și doar uneori are efecte mai clare, mai vizibile. Astfel uneori înțelepciunea unui om sărac poate scăpa o cetate, iar un împărat bun este mai de dorit pentru o țară decât unul nebun. Nu putem schimba lumea, dar totuși putem schimba ceva din ea.

➤ *Mitul haosului și al nihilismului*

Ecleziastul recunoaște că împrejurările au un rol esențial, și că sub soare există nedreptatea. Dar el nu este de acord cu teoria hazardului, a nimicului, și că de fapt nimic nu contează. El crede că în spatele dezordinii de sub soare, există o ordine a lucrurilor, și Cineva care menține un echilibru în lume și în viață. El mai crede că există mai mulți de *mai bine* sub soare și că sunt lucruri care pot face o diferență: relațiile, raportarea cumpătată la lucrurile materiale și umblarea în neprihănire și înțelepciune. Nici haosul, nici nimicul nu sunt cele care domnesc sub soare, în ciuda dezordinii aparente pe care el nu o neagă.

Observăm din miturile de mai sus înclinația omului spre extreme și spre a simplifica lucrurile. Omul are tendința să vadă lucrurile în alb sau negru, și să nu mai deosebească nuanțele. Omul se zbate între idealism și nihilism, dar Ecleziastul ne propune o viziune realistă și echilibrată asupra lumii. Observăm de asemenea dorința omului de a înțelege și de a-și împlini nevoia de siguranță, elemente care îl determină să simplifice realitatea și să construiască mituri confortabile despre lume și viață. Ecleziastul nu vrea să simplifice realitatea ci mai degrabă să îi sublinieze complexitatea; nu se lasă capturat de nici o extremă, ci creionează un tablou complex și echilibrat al vieții. Astfel, el ne vorbește deschis despre nedreptatea și suferința din lume și despre răutatea și pizma omului, dar tot el subliniază că viața cuprinde și momente frumoase, și faptul că poți găsi oameni înțelepți în care să te încrezi și de la care să înveți. El observă o aparentă dezordine sub soare, dar tot el ne încântă povestindu-ne despre o ordine perfectă din spatele cortinei deșertăciunii. El denunță efemeritatea și deșertăciunea vieții, dar ne și îndeamnă să gustăm viața și să ne bucurăm de ea. El afirmă că lumea în ansamblul ei nu poate fi schimbată, dar tot el afirmă că mai fericite de o țară cu un împărat înțelept decât una cu un împărat nebun. El demonstrează că o conduită morală este urmată de multe beneficii, dar tot el subliniază că uneori celui neprihănit îi merge ca celui nelegiuit și invers. El reliefează faptul că toate atârnă de vremuri și de împrejurări, dar nu uită să înalțe înțelepciunea mai presus de putere, și să arate că aceasta are un impact real asupra lumii. El ne spune că omul nu poate ști nimic din viitor, dar și faptul că cel neprihănit se află în mâna lui Dumnezeu. El susține că omul nu poate pătrunde rostul lucrurilor de sub soare, dar tot el afirmă existența unui plan perfect al Creatorului. Ecleziastul nu simplifică realitatea, nu o îndulcește și nici nu o înnegrește. El o prezintă așa cum este ea, în complexitatea ei, în cruzimea și splendoarea ei deopotrivă. El nu generalizează pripit, ci evidențiază cu precizie excepțiile de la regulă; abordează paradoxurile și contradicțiile realității și nu se ferește să abordeze subiecte sensibile și controversate.

Multe din dezamăgirile noastre și din greșelile noastre în viață se datorează unei viziuni eronate asupra realității, unor expectanțe nepotrivite de la viață. Când așteptările noastre intră în contradicție cu realitatea apare dezamăgirea, și de obicei după ce apare dezamăgirea avem tendința să ne refugiem în cealaltă extremă. Astfel, cineva care vedea

viața în roz, după o dezamăgire, va avea tendința să vadă viața doar în negru. Cineva care se încrede orbește în oameni este trădat, și deodată devine suspicios pe toată lumea, inclusiv pe cei mai apropiați dintre prieteni. Și exemplele pot continua. Erorile și miturile noastre despre viață își au originea fie în dorințele noastre, fie în dezamăgirile noastre, dar nu într-o analiză de tip ecleziastic a realității. Astfel, idealismul nostru izvorăște din dorința noastră de ne vedea visele împlinite în această lume, iar nihilismul nostru izvorăște din visele noastre năruite de această lume. Dar ambele extreme izvorăsc din tendința noastră de a simplifica realitatea, iar această tendință se pare că izvorăște deopotrivă din nevoia de siguranță și din lene. De ce oamenii, de parcă s-au înțeles cu toții între ei, simplifică cu atâta ușurință o realitate atât de complexă cum este viața? Lenea ar fi un răspuns. E mai comod, e mai ușor să tragi repede două concluzii și să reduci totul la trei teorii decât să îți bați capul ca Ecleziastul cu paradoxurile realității. În același timp dacă nu simplifici și accepți complexitatea vieții, descoperi că de fapt nu poți înțelege toate nuanțele acestei complexități, și aici intervine marea problemă. Dacă nu înțelegi, nu poți anticipa, și dacă nu anticipezi nu te poți simți în siguranță. Și atunci simplificăm, pentru a ne crea iluzia că am înțeles, că putem face prognoze cu privire la viața noastră, deci că ne putem simți în siguranță. Noi ne dorim ecuații simple de genul: „dacă..., atunci...”, dar Ecleziastul tocmai acest lucru ne demonstrează: viața nu poate fi redusă la astfel de ecuații simpliste, iar viitorul nu poate fi cunoscut. El este imprevizibil. Într-adevăr, aceasta este o temă fundamentală a cărții, și anume că viața este atât de complexă și nu poate fi cuprinsă de mintea omului, iar dovada pentru acest lucru este că viitorul nu poate fi profețit. Într-adevăr, în știință se identifică legi cauzale tocmai pentru a se putea face prognoze. Dacă prognozele făcute după anumite legi și teorii propuse se dovedesc a fi adevărate, atunci și teoria și legile propuse sunt considerate adevărate. Argumentul suprem al Ecleziastului că omul nu poate cuprinde complexitatea vieții este tocmai incapacitatea sa de a face prognoze corecte și precise cu privire la propria viață sau a celor din jur. Iată mai multe pasaje în care se subliniază incapacitatea omului de a înțelege, fapt dovedit prin incapacitatea lui de a sonda viitorul:

- Căci cine știe ce este bine pentru om în viață în toate zilele lui de viațuire deșartă pe care le petrece ca o umbră? Și cine poate să spună omului ce va fi după el sub soare? (6:12)
- În ziua fericirii, fii fericit, și în ziua nenorocirii, gândește-te că Dumnezeu a făcut și pe una și pe cealaltă, pentru ca omul să nu mai poată ști nimic din ce va fi după el. (7:14)
- Toate acestea le-am cercetat cu înțelepciune. Am zis: Mă voi înțelepți. Dar înțelepciunea a rămas departe de mine. Cu mult mai departe decât era mai înainte și ce adâncă! Cine o va putea găsi? (7:23-24)

- Căci pentru orice lucru este o vreme și o judecată și nenorocirea paște pe om. Dar el nu știe ce și cum se va întâmpla căci nu are cine-i spune. (8:6-7)
- Când mi-am pus inima să cunosc înțelepciunea și mă uit cu băgare de seamă la truda pe care și-o dă omul pe pământ (...) am văzut atunci toată lucrarea lui Dumnezeu, am văzut că omul nu poate să pătrundă ce se face sub soare; oricât s-ar trudi el să cerceteze, tot nu va putea afla; și chiar dacă înțeleptul ar zice că a ajuns să înțeleagă, tot nu poate să găsească. (8:16-17)
- Oamenii nu știu nimic mai dinainte; totul este înaintea lor în viitor. (9:1)
- Căci omul nu-și cunoaște nici măcar ceasul, întocmai ca peștii prinși în mreaja nimicitoare, și ca păsările prinse în laț; ca și ei sunt prinși și fiii oamenilor în vremea nenorocirii, când vine fără veste nenorocirea peste ei. (9:12)
- Nebunul spune o mulțime de vorbe, măcar că omul nu știe ce se va întâmpla, și cine-i va spune ce va fi după el? (10:14)
- Cum nu știi care este calea vântului, nici cum se fac oasele în pânțele femeii însărcinate, tot așa nu cunoști nici lucrarea lui Dumnezeu care le face pe toate. (11:5)

- **Antropologia Ecclesiastului**

Ecclesiastul nu ne vorbește în cartea sa doar despre viață, dar și despre om. În cele din urmă, nu poți vorbi despre viața de sub soare fără să vorbești și despre om. Deci el nu ne oferă doar un ghid pentru a ne călăuzi în această viață complexă, ci și un ghid pentru autocunoaștere și cunoașterea semenului. El nu își propune să scrie o carte completă despre psihologia umană, dar creionează câteva trăsături fundamentale ale omului. Iată câteva dintre acestea:

- *Nevoia de sens etern*

Deja am comentat această trăsătură specifică omului. Ecclesiastul ne vorbește despre gândul veșniciei care este pus în inima omului. Premisa demonstrației lui este tocmai faptul că în om există o sete arzătoare după sens, și mai ales după un sens etern. Dacă nu ar exista această sete, atunci toate cuvintele Ecclesiastului ar fi ele însele lipsite de sens și de impact. Omul caută permanent un folos, un rost al acțiunilor sale, și nu se poate pur și simplu împăca cu gândul că va muri și va dispărea din istorie.

➤ ***Dorința de a fi, de a trăi***

La începutul cărții, Ecleziastul scrie despre ochiul care nu se mai satură privind și urechea care nu obosește auzind (1:8), și își încheie cartea scriind: ***Dulce este lumina și o plăcere pentru ochi să vadă lumina soarelui.***(11:7). Analizând trupul nostru el descoperă ascunsă în noi o puternică dorință de a fi, de a exista, de a viețui. Ideea de moarte sau de sfârșit ne înspăimântă. Nu putem relativiza lucrurile pe cât ne-am dori: moartea sau viața nu este tot una pentru noi.

➤ ***Nevoia de a cunoaște, de a înțelege, de a cerceta***

Ecleziastul ne uimește prin pasiunea sa de a cerceta existența și de a încerca să înțeleagă rostul lucrurilor de sub soare. Deși pasiunea aceasta, prin intensitatea ei deosebită, pare a fi o raritate în istorie, el este conștient că există ceva pus de Dumnezeu în toți oamenii care se traduce prin nevoia de a cunoaște, de a pricepe: ***Mi-am pus inima să cercetez și să adâncesc cu înțelepciune tot ce se întâmplă sub ceruri: iată o îndeletnicire plină de trudă la care supune Dumnezeu pe fiii oamenilor.***(1:13) În om este pusă de Domnul o curiozitate specială, o dorință de a explora și de a cunoaște, căreia omul nu i se poate opune. Ea este atât de evidentă la copii, iar la oamenii mari ea uneori este amorțită de necazurile și deșertăciunea vieții.

➤ ***Nevoia de siguranță***

Deși nu pare să vorbească explicit despre ea, ea se deduce din rândurile pe care le scrie Ecleziastul. Omul adesea simplifică realitatea. Ecleziastul ne vorbește despre înțeleptul care zice că a priceput și de nebunul care rostește multe vorbe. Omul își construiește teorii simpliste despre lume și viață tocmai din dorința de siguranță. El ar dori să poată profeti viitorul, să poată să știe ce urmează și să poată schimba anumite lucruri. În acest sens el rostește multe vorbe care înmulțesc deșertăciunea, dar totuși nu poate ști ce va fi în viitor.

➤ ***Nevoia de relații***

În cartea Ecleziastului relațiile interumane sunt fundamentale. Ele constituie primul ***mai bine*** care poate face diferența pe câmpia deșertăciunii. Singurătatea este asociată cu nefericirea, iar bucuria cu părțasia de la masă. Înțelepciunea este primită într-un context relațional: trebuie să umbli cu cel înțelept ca să te poți înțelepți. Mai bine doi decât unul. Omul are nevoie de semenii, de celălalt, căci așa a fost creat.

➤ ***Pizma din inima omului și glorificarea sinelui***

Ecleziastul ne atrage atenția și asupra răutății și nebuliei din inima omului. Omul este înclinat spre rău și inima lui este plină de multă nebulie. Când analizează răutatea omului, Ecleziastul observă că unul din elementele esențiale care o generează este invidia: ***Am văzut că orice muncă și iscusință la lucru își ar temeiul numai în pizma unuia asupra altuia.*** Spuneam că Ecleziastul este atent la generalizări, dar iată că aici că

generalizează fără ezitări. Omul este centrat pe sine, iar glorificarea sinelui este un dumnezeu pentru acesta. Ideea de a fi deasupra celuilalt și incapacitatea de a accepta pe celălalt mai presus de sine se află în centrul inimii omului, face parte integrantă din natura sa, și îi influențează toate acțiunile, dorințele, și alegerile. Această înclinație idolatră pe sine generează nedreptatea și suferința dintre semeni. De dragul sinelui omul este gata să calce pe cadavre, să strivească pe celălalt care îi stă în cale.

➤ ***Iubirea de argint și valorizarea lucrurilor materiale***

Am comentat în cap. 5b-6 că singurul lucru reluat din cap. 2 pentru a fi denunțat ca deșertăciune este iubirea de argint. Ecleziastul dedică acestei teme mai bine de un capitol și jumătate. El descoperă în om o dorință nebună de a poseda, de acumula, de avea mai mult și mai mult din lucrurile materiale. El este gata să își sacrifice relațiile și integritatea de dragul acestui mai mult. Deși acest mai mult nu se termină niciodată, omul nu încetează să alerge după el. Fericirea este confundată cel mai adesea de oamenii cu banii. Sistemul judiciar este corupt de la judecătorul din sat și până la împărat, ne spune Ecleziastul, iar explicație este simplă: toți vor mai mult!

➤ ***Înclinația spre hedonism***

Ecleziastul observă și înclinația teribilă a omului de a idolatriza plăcerea. El adesea caută împlinirea pe calea plăcerii. În om există o lume fără sfârșit a poftelor, care nu se satură niciodată, și care odată stârnite fac ravagii. Omul este înclinat să se transforme într-un animal hedonic și să își lepede demnitatea: ***Toată truda omului este pentru gura lui, și totuși poftele lui nu se împlinesc niciodată.*** (6:7).

➤ ***Înclinația omului spre nebunie***

În penultima secțiune a cărții, Ecleziastul ne vorbește foarte mult despre nebunie, iar în 9:3 el afirmă că inima oamenilor este plină de nebunie tot timpul cât trăiesc. El vede în nebunie îngustarea perspectivei și a orizontului. Ansamblul este ignorat, legile cauzale (mai evidente sau mai puțin evidente) sunt sfidate. Nebunia este asociată cu mândria celui ce știe, și celui ce știe mai bine decât Dumnezeu însuși. Omul îl scoate pe Creator din ecuația vieții lui și neagă consecințele acțiunilor din sfera moralității. El vrea să păcătuiască în liniște. Pentru aceasta el este gata să își pună capul în nisip asemenea struțului.

➤ ***Înclinația omului de a se amăgi prin mulțimea vorbelor***

Ecleziastul abordează de mai multe ori în carte tema limbajului. Mulțimea vorbelor este folosită de om spre autoamăgire în Casa Domnului (5:1-7), în lauda de sine în ce privește acumulările materiale (6:11), în a se convinge pe sine că este înțelept (8:17), și toate acestea trădează nebunia sa (10:13-15) și obosesc pe ceilalți din jur. Omul prin mulțimea vorbelor doar înmulțește deșertăciunea și își trădează nebunia, dar cu toate acestea el va folosi de multe ori limbajul ca un mecanism de apărare spre autoamăgire.

➤ ***Idolatrizarea vizibilului și răzvrătirea față de Dumnezeu nevăzut***

Însăși metoda folosită de Ecleziast ne deschide mintea să înțelegem faptul că premisa sa este că omul idolatrizează vizibilul și este reticent și răzvrătit față de Domnul cel nevăzut. Tocmai de aceea el pornește mereu de la ce se vede pentru a ne conduce apoi spre ce nu se vede. O expresie care se repetă foarte des în carte este ***am văzut...*** Ecleziastul cunoaște inima omului predispusă spre îndumnezeire, spre a gândi viața alungându-L pe Dumnezeu din conștiința lui și reducând existența la ce se vede. Tocmai de aceea el demonstrează mai întâi nonsensul unei astfel de perspective înguste și apoi îl momește pe cititor spre o perspectivă mai largă în centrul căreia se află Creatorul.

➤ ***Înclinația omului spre extreme***

Căutarea permanentă a echilibrului și evitarea extremelor este o permanentă preocupare a autorului de-a lungul cărții. Acest fapt oglindește convingerea Ecleziastului că omul este predispus spre extreme. Punctul de echilibru al omului este frica de Domnul, relația sa cu Dumnezeu. Alungarea omului din Eden a adus un dezechilibru profund în personalitatea sa, și de aici mereu predispoziția teribilă spre extreme. Doar refacerea relației cu Domnul este calea către recăpătarea echilibrului.

➤ ***Omul poate alege să se schimbe!***

Deși Ecleziastul insistă pe înclinația naturală a omului spre nebunie, el are convingerea că omul se poate schimba, că poate alege calea înțelepciunii și fricii de Domnul, că poate alege să Îl caute pe Creator din tinerețea lui și să înceapă să păzească poruncile Lui. Premisa Ecleziastului când scrie concluzia cărții este că omul poate răspunde revelației lui Dumnezeu, și nu este condamnat în mod implacabil robiei păcatului.

➤ ***Nevoia omului de Dumnezeu***

Deși nu este menționată în mod explicit toată cartea ne ajută să conștientizăm nevoia omului de Dumnezeu. Omul are o sete de fericire care nu poate fi stinsă prin nimic din lucrurile de sub soare. Este o sete infinită care nu poate fi potolită de nimic ce este finit și trecător. Însă fericirea este doar pentru cei ce se tem de Dumnezeu și păzesc poruncile Lui. În cele din urmă doar relația cu Domnul poate potoli această sete. Nevoia fundamentală a omului, din care derivă de altfel toate celelalte nevoi ale sale, este nevoia de Dumnezeu.

Din nou, viziunea Ecleziastului asupra omului este una echilibrată și realistă. El vede în om o făptură minunată, complexă, creată după chipul lui Dumnezeu, cu nevoi profunde care derivă din nevoia sa fundamentală de Dumnezeu. În același timp, el evidențiază înclinația puternică, firească a omului spre rău, nebunie și răzvrătire. Ultimul verset din cap. 7 pare să sintetizeze viziunea sa despre om, precum și paradoxurile ființei umane: „*numai că iată ce am găsit: că Dumnezeu a făcut pe oameni fără prihană, dar ei umblă cu multe șiretenii.*” El înțelege ființa umană deopotrivă prin lentila creației și prin

cea a căderii. Omul a fost creat de Domnul ca făptură minunată, desăvârșită. Dar căderea omului în păcat a afectat în profunzime ființa umană și a infectat-o cu virusul îndumnezeirii. Astfel omul va avea mereu tendința de a se abate de la Domnul și de a născoci alte variante și planuri, în care el este în centru, în care el este Dumnezeu.

- **Căutarea permanentă a echilibrului**

Deja am menționat de câteva ori că tema echilibrului străbate întreaga carte. Ecleziastul răspunde înclinației încăpățănate a omului spre extreme prin chemarea sa permanentă spre echilibru, spre echilibru în gândire și în trăire. Vom sintetiza principalele puncte de echilibru propuse de carte. Vom semnală de asemenea cum acestea decurg unele din altele și sunt legate între ele.

- ***O viziune echilibrată despre Dumnezeu***

Totul pornește cu o viziune corectă și echilibrată despre Dumnezeu. Dezechilibrul din noi are drept cauză fundamentală alungarea Creatorului din conștiința noastră. Recăpătarea echilibrului are drept soluție cunoașterea Creatorului, redescoperirea Lui. Dumnezeu despre care ne vorbește Ecleziastul este un Dumnezeu personal, moral și sfânt care va judeca toate faptele omului, dar este și un Dumnezeu al vieții, al bucuriei, care va răsplăti toate faptele bune ale omului. Dumnezeu îngăduie răul și nedreptatea pe pământ, dar totuși din spatele cortinei El ține totul sub control și le face pe toate frumoase la vremea lor. Dumnezeul de care ne vorbește Ecleziastul este un Dumnezeu măreț ale cărui planuri eterne nu pot fi cuprinse de mintea omului, dar este și un Dumnezeu care se bucură de om și își găsește plăcerea în bucuria acestuia de a mânca și bea înaintea Lui! Dumnezeu este etern, dar valorizează viața trecătoare de pe pământ și se implică în ea. El îl cheamă pe om la sfințire, dar este conștient de condiția lui și este și îngăduitor față de greșelile Sale. Domnul are planuri pe care omul nu le poate înțelege, dar descoperă acestuia ceva din ele. Totul pornește de la o viziune echilibrată despre Creator. Iar ideea centrală despre Dumnezeu în carte este că El este în același timp un Dumnezeu al bucuriei, al vieții, și al răsplătiri dar și un Dumnezeu al sfințeniei și judecății. Ferice de cine înțelege acest lucru și îl păstrează mereu în inima sa.

- ***O viziune echilibrată despre om***

Am vorbit deja despre antropologia Ecleziastului, așa că nu vom mai insista mult. Omul este văzut într-o manieră echilibrată: deopotrivă glorios și decăzut, rob păcatului dar și capabil să răspundă revelației divine și să aleagă schimbarea, atras de deșertăciune, dar incapabil să își găsească fericirea în ea, reticent față de Creator, și totuși cu un dor nepus față de El!

➤ ***O viziune echilibrată despre lume și viață***

O viziune echilibrată despre Dumnezeu și om ne ajută să ne construim o viziune echilibrată despre lume și viață. Nu vom dezvolta această temă deoarece am detaliat-o deja mai sus. Viața este complexă și imprevizibilă. Totuși ea este în mâna unui Dumnezeu nevăzut și desăvârșit. Viața e plină de necazuri, dar și de bucurii. Întâlnești mulți oameni plini de pizmă, dar și oameni înțelepți care îți pot deveni un sprijin. Lumea este înclinată spre rău și nu poate fi schimbată în ansamblul ei, dar sunt anumite lucruri care pot fi îmbunătățite. Sunt beneficii ale trăirii în neprihănire, dar uneori cel neprihănit o duce ca cel nelegiuit și invers. Ecclesiastul nu este nici un idealist, nici un nihilist sau fatalist. El este un realist optimist.

➤ ***O viziune echilibrată despre sine și ceilalți***

Cele două adevăruri generale de mai sus ne ajută să ne construim o viziune echilibrată despre noi înșine și despre oamenii pe care îi cunoaștem. Domnul despre care am vorbit mai sus se implică în viețile tuturor, și umanitatea descrisă mai sus se regăsește în fiecare din noi. Ecclesiastul ne ajută să ne înțelegem pe noi înșine și pe ceilalți prin intermediul afirmației din cap. 7: „Nu este nici un om neprihănit care să facă binele fără să păcătuiască.” Deci omul este capabil să facă bine, dar nu este capabil să atingă perfecțiunea. Așteptările noastre cu privire la noi și la ceilalți trebuie construite pe baza acestui adevăr. Astfel ne vom ajusta în permanență imaginea de sine și percepția aproapelui și ne vor dăruia un echilibru sfânt atât în trăirea în neprihănire, cât și în relații.

➤ ***Echilibru în trăirea în neprihănire***

Ecclesiastul ne vorbește despre cele două extreme: perfecționismul (*nu fi prea neprihănit!*) și desfrâul (*nu fi nici în cale afară de rău!*). Putem avea așteptări prea mari sau prea mici de la conduita noastră morală. Dacă vom idolatriza neprihănirea ne vom judeca pe noi înșine în termeni absoluți, în alb sau negru. Vom cădea în capcana perfecționismului și fie vom dispera la cele mai mici căderi, fie ne vom nega greșelile tocmai pentru a evita disperarea. Dumnezeu ne împuternicește să ne schimbăm, să facem binele, să trăim în neprihănire, dar perfecțiunea va fi departe de noi. Născuți sub păcat, asaltați în permanență de firea pământească, nu vom putea deveni peste noapte perfecți, și nici chiar la sfârșitul vieții. Sfințirea este un proces, iar desăvârșirea un loc spre care țintim. Isus ne cere să fim desăvârșiți ca și Tatăl din ceruri. Trebuie să ne dorim acest lucru și să luptăm cu toată tăria pentru el, dar în același timp să fim conștienți că cel care spune despre sine că nu are păcat, trăiește în minciună și adevărul nu locuiește în el (vezi Ioan cap. 1). Standardele sfințeniei lui Dumnezeu sunt amețitoare dar nu sunt menite să fie descurajante. Sfințirea este un proces. Domnul ne ia pe fiecare de unde suntem și nu ne lasă acolo. Creștem încet, pas cu pas, iar Domnul explodează de bucurie la fiecare pas al nostru la fiecare milimetru de creștere spirituală. Cealaltă extremă este delăsarea și desfrâul: ***Oricum nu putem fi perfecți, și, de fapt, nu putem să ne schimbăm, Suntem din țărână și asta este: nu putem să ne abținem și păcătuim! Ce rost mai are să ne***

luptăm împotriva păcatului? Aceasta este o falsă smerenie și duce la desfrâu. Ecleziastul o denunță ca pe ceva rău și el crede că omul poate alege și poate fi împuternicit de Domnul să facă binele. Deși nu poate fi perfect în ceea ce face, omul poate face binele iar Domnul îi cere acest lucru.

➤ ***Echilibru în relații***

La fel cum avem tendința să ne judecăm pe noi înșine în termeni absoluți, rigizi: alb sau negru, la fel avem tendința să îi judecăm pe ceilalți în acești termeni, și mai ales când aceștia greșesc față de noi. Ecleziastul ne îndeamnă să fim îngăduitori cu cei care ne greșesc deoarece și noi la rândul nostru facem aceleași greșeli față de ceilalți. Nu putem cere perfecțiunea de la semenii noștri. Nici nu putem porni de la premisa că nu pot face binele și deci nu pot fi vrednici de încredere. Omul poate alege, poate face bine, dar nu poate fi perfect, după cum nici noi nu putem fi perfecți într-o relație. Oamenii sunt înclinați să facă răul, dar există și oameni care se schimbă și devin înțelepți, există și oameni care aleg binele în multe situații. Deci nu ne putem raporta simplist la oameni, adică la fel față de toți. Suntem chemați la discernământ căci nu toți oamenii sunt la fel. Oricum, este de evitat atât încrederea oarbă (căci *blestemat este oricine se încrede în om și nu în Domnul!* – vezi Ieremia 17), cât și suspiciunea exagerată (atenție la gândurile rele împotriva semenului cu care trăim în pace!).

➤ ***Echilibru în căutarea înțelepciunii***

Și în ce privește căutarea înțelepciunii pot fi două extreme: fie mândria celui ce știe și a găsit-o, fie ignoranța și lenea celui ce se resemnează că oricum înțelepciunea nu poate fi găsită. Ecleziastul ne îndeamnă din nou la echilibru. Da, ne spune că viața este complexă, că nu putem cuprinde marea lucrare a Creatorului, că sunt multe pe care nu le putem pricepe. Da, ne îndemnă la smerenie și să avem curajul să spunem: „nu știu!”, dar în același timp să nu cădem în capcana lenei cognitive ci să căutăm cu perseverență înțelepciunea.

➤ ***Echilibru în acțiune***

Cartea Ecleziastul ne învață că sunt multe care nu depind de noi. Noi nu suntem dumnezei, de aceea nu putem deține controlul. Foarte multe țin de vremuri și de împrejurări. Este foarte bine pentru inima noastră să acceptăm acest adevăr. Însă Ecleziastul nu vrea să devenim pasivi și resemnați. Da, el nu vrea să fim disperați și să credem că totul în univers atârnă de noi, dar vrea să fim implicați și activi. Sunt și lucruri care țin de noi, de aceea cartea este presărată cu îndemnuri la acțiune și implicare. Deci, nici autorul nu ne vrea nici activiștii disperați, nici pasivi resemnați, ci implicați echilibrat.

➤ *Echilibrul în a trăi: viața de acum și cea viitoare*

Dar poate că elementul central de echilibru spre care autorul vrea să ne conducă este o raportare înțeleaptă la viața de acum și cea viitoare. Adevărul recunoscut de toți este că viața de acum e trecătoare. De aici se desprind două extreme: Prima vizează acel „carpe diem” clădit pe un refuz de a ne gândi la moarte și la ce va fi după. Și acesta degenerază de regulă în conduită imorală. A doua extremă este o detașare de viața de acum, căci oricum este trecătoare. Și această detașare sau disprețuire a vieții de acum, poate lua două forme: forma disperării și forma spiritualizării. Cel disperat nu are speranță. El nu neagă moartea ca cel ce idolatrizează clipa prezentă (carpe diem!), dar nu vede nimic dincolo de mormânt, și atunci cade în depresie și disperare, în resemnare și nihilism. Cel prea spiritual, crede în viața de după moarte, dar o vede pe cea prezentă doar ca un pretext pentru pregătirea pentru adevărata viață. Și aici merită să insistăm. Există pericolul de a spiritualiza prea mult viața prezentă. Viața nu mai este luată ca atare, ca o valoare în sine, ci ca un pretext pentru realizarea unor lucruri veșnice, ca de exemplu: mântuirea oamenilor și zidirea chipului lui Hristos în noi. Și atunci nu mai putem gusta viața căci aceasta este văzută doar ca un pretext pentru ceva viitor. De exemplu: Mă duc la serviciu să fiu o lumină pentru mântuirea oamenilor. Ce fac oricum va arde, deci nu este valoros în sine, dar prin ce fac, oamenii pot vedea în mine Lumina și pot face pași spre mântuire. Sau: tund iarba în curte pentru a fi o mărturie pentru vecinii mei, căci cu iarbă sau fără iarbă în curte, oricum curtea mea va arde la judecată etc. Ecclesiastul nu ne propune această spiritualizare a vieții. El nu neagă că există consecințe eterne ale faptelor noastre și că tocmai aceste consecințe ETERNE ne înalță din groapa deșertăciunii, dar în același timp el afirmă că viața aceasta, deși trecătoare, este valoroasă în sine și merită trăită. Și aceasta pentru că este un dar din partea Creatorului și El se implică în ea și își găsește plăcerea în ea. Laitmotivul cărții este îndemnul de a mânca și bea cu bucurie. La început poți crede că este un fel de resemnare, de carpe diem în fața deșertăciunii vieții. Dar când ajungi în cap. 9 îți dai seama că nu mai este așa:

- Du-te dar de mănâncă-ți pâinea cu bucurie și bea-ți cu inimă bună vinul, căci de mult a găsit Dumnezeu plăcere în ce faci tu acum. (9:7)

Dumnezeu Se implică în activitățile banale ale omului și își găsește plăcerea în ele. Iată ce le oferă valoare și semnificație ÎN SINE. Deci nu mă duc la serviciu doar pentru a fi preot, ci și pentru că Domnul găsește plăcere în ce fac. Lui îi place ca omul să fie iscusit în lucrul lui, ca ce începe să ducă la bun sfârșit. Mă duc la o petrecere nu doar pentru a fi martor, ci pentru că lui Dumnezeu îi place bucuria și sărbătoarea și se bucură alături de noi. Tund iarba nu doar pentru a fi o lumină pentru vecini, ci pentru că lui Dumnezeu îi place frumosul, ordinea, și deci și iarba tunsă! Ecclesiastul ne îndeamnă să gustăm viața și să ne bucurăm de ea, deoarece ea are valoare în Sine din pricina Dătorului ei care își găsește plăcerea în fiii oamenilor. Și dacă trăiesc viața cu așa o intensitate, cu El și

înaintea Lui, mărturia față de necredincioși și modelarea chipului lui Hristos vor veni natural. Noi nu trebuie să trăim și să fim și martori, ci să trăim cu Domnul și așa vom și martori. Este vorba despre o sfântă normalitate: să trăim viața cu Domnul. Tendința noastră firească este să o trăim fără El. Dar cealaltă extremă este să nu o trăim și să o spiritualizăm. De multe ori mărturia noastră creștină este o caricatură pentru că din dorința de a fi martori uităm să trăim, uităm să fim oameni. Și cei necredincioși vor sesiza acest lucru și nu vor fi atrași spre mântuire. Mântuirea nu înseamnă o disprețuire a vieții și creației prezente. Viața prezentă și creația prezentă, deși trecătoare, vin de la Dumnezeu, iar lui Dumnezeu îi pasă de ele. Ele nu sunt doar un pretext. Ele au valoare în sine. Deci mai întâi de toate să fim oameni, și să așteptăm viața viitoare trăind-o pe cea prezentă! Învață să guști viața cu Domnul: o onomastică, un meci de fotbal, o masă bună, o excursie frumoasă... Nu încerca însă să o guști fără El căci vei fi dezamăgit. El oferă valoare în sine vieții prezente, El este eliberarea noastră din capcana deșertăciunii.

- **Planul nevăzut al Creatorului**

Cartea este străbătută de referirea la un plan nevăzut al Domnului pe care noi nu îl înțelegem. Domnul vrea să gustăm viața dar nu să ne legăm inima de ea astfel încât să o uităm pe cea viitoare sau să uităm dependența totală de El. De aceea El presară viața cu lucruri strâmbe, el îngăduie nedreptatea și suferința, și multe lucruri care nu le putem înțelege. Dar nu este haos. În spate este un plan nevăzut care este desăvârșit. Dar, pentru a ne ancora în El avem nevoie de credință. Deși cartea nu folosește în mod direct expresia a CREDE sau a te ÎNCREDE în Domnul, ea este o carte care te provoacă la credință; ești condus spre credință ca și unica ta salvare. Nu este o credință oarbă, dar nici o credință bazată pe o înțelegere și cunoaștere totală. Farmecul și misterul vieții constă în faptul că dincolo de cortină este Cineva care controlează fiecare vreme din viața ta și orice lucru îl face frumos. Deși de cele mai multe ori nu înțelegem, suntem invitați să credem că tot ce face El este FRUMOS, DESĂVÂRȘIT ȘI ETERN, și că la ce face El nu mai este nimic nici de adăugat, nici de scăzut.

- **Concluzia surprinzătoare a cărții**

Dumnezeu este măreț și plin de surprize. La începutul studierii cărții deșertăciunii (Ecleziastul) mă gândeam că la sfârșitul studiului voi fi mai detașat de viața prezentă și mai ancorat în cea viitoare. În mod cu totul paradoxal și neașteptat mă descopăr mai atașat și implicat în viața prezentă, dar într-un sens bun, în cel menționat mai sus. Învăț asemenea unui copil să gust viața alături de Domnul. Viața are valoare și merită trăită nu doar pentru că are consecințe eterne, dar în primul rând pentru că este un dar de la Domnul, și Domnul își găsește plăcere în ea. Când am citit cu atenție versetul 9:7 am

descoperit ceva nou despre Domnul și am descoperit o altă lume. Viața fără Domnul este o tragedie, dar viața cu Domnul are SENS și începe de acum și aici.

- **Unicitatea, specificitatea cărții și rolul acesteia în canon/Biblie**

Ecleziastul este unică în Biblie și nu am putea renunța la ea. Ar fi o așa mare pierdere dacă nu am avea-o în canon. Ea este unică prin temă, limbaje, abordare. Ea face parte din cărțile poetice și de înțelepciune care sunt dedicate umanului și lucrării lui Dumnezeu din inima omului. Biblia ne învață nu doar cine este Domnul, dar și cine suntem noi și ce este viața. Ecleziastul ne este de mare ajutor în a ne cunoaște pe noi înșine, în a ne explora nevoia de sens etern, setea după Domnul, neîmplinirile, și înclinația spre rău și dezechilibru. Dar Ecleziastul mai mult ca orice carte din Biblie ne vorbește despre VIAȚĂ și despre ce înseamnă să fii OM. Frământarea Ecleziastului este căutarea rostului vieții și a ceea ce este bine pentru fiii oamenilor să facă în ea. Moartea este o temă principală. Nu poți vorbi despre VIAȚĂ ocolind tema morții. Cum să te raportezi la o viață al cărei sens este curmat brusc și violent de realitatea crudă a morții? Ce așteptări să am și să nu am de la această viață? Ce pot înțelege și ce nu pot înțelege din ea? Ecleziastul te face să devii dezamăgit de viață dar ca apoi să o redescoperi. Ecleziastul prezintă viața atât de echilibrat și îți modelează așteptările tale față de ea. Cartea Ecleziastul te ajută să beneficiezi de experiența de viață a celui mai înțelept om care a gustat viața în toate fațetele ei. De ce să pornești fără busolă, fără ghid în labirintul complex al vieții? De ce nu înveți mai întâi de la Solomon ce este viața și ce nu este, ce îți oferă și ce nu îți oferă? Nici o altă carte din Biblie nu este dedicată în mod special VIETII OMULUI PE PĂMÂNT, și nici o altă carte din Biblie nu prezintă atât de profund și de clar echilibrul între raportarea la viața de acum și viața viitoare. Ecleziastul este o carte pe care trebuie să o studiezi de tânăr. Îmi pare rău că nu am studiat-o la 20 de ani. Mă gândesc că studierea Bibliei este un proces de 15-20 de ani. Poate în alegerea cărților trebuie să ținem cont și de indiciile oferite de acestea. Ce rost ar avea să amâni studierea Ecleziastului pentru momentele de pe patul de moarte, și ce rost ar avea să amâni Cântarea Cântărilor pentru perioada văduviei? Revenind la Ecleziast, ea își are un rol unic în canon, iar Scriptura ar sărăci mult fără prezența ei.